

Махамбет ауданы бойынша коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі 2024-2033 жылдарға арналған бағдарламаны бекіту туралы

Атырау облысы Махамбет аудандық мәслихатының 2024 жылғы 26 желтоқсандағы № 169 шешімі

Қазақстан Республикасы Экология кодексінің 365-бабы 3-тармағының 1) тармақшасына, "Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 6-бабына және "Қалдықтарды басқару бағдарламасын әзірлеу қағидаларын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрінің м.а. 2021 жылғы 9 тамыздағы № 318 бұйрығына сәйкес (нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 23917 болып тіркелген), Махамбет аудандық мәслихаты **ШЕШІМ ҚАБЫЛДАДЫ:**

1. Махамбет ауданы бойынша коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі бағдарлама осы шешімнің қосымшасына сәйкес бекітілсін.

2. Осы шешім оның алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Аудандық мәслихат төрағасы

К.Мажиев

Аудандық мәслихаттың 2024
жылғы 26 желтоқсандағы
№ 169 шешіміне қосымша

Қосымшалар

Қосымша 1	Мемлекеттік лицензия
Қосымша 2	Ауылдық округтер мен полигондарға арналған ситуациялық карталар мен сызбалар
Қосымша 3	Полигондар мен ауылдық округтер үшін барлық құжаттарға бөлек қалталар
Қосымша 4	Дала жұмыстарының барлық фотосуреттері мен бейнелері бөлек қалталарда.

Аббревиатуралардың толық жазылуы

КҚҚ	Коммуналдық қатты қалдықтар
ТҚҚ	Тұрмыстық қатты қалдықтар
ЖАО	жергілікті атқарушы органдар
АСТҚ	ағынды суларды тазарту қондырғылары
ҚОӘБ	Қоршаған ортаға әсерді бағалау

ШЖҚ КМК	Шаруашылық жүргізу құқығындағы коммуналдық мемлекеттік кәсіпорын
ШҚ	Шаруа қожалықтары
ЖЭС	Жылу электр станциясы
ТҚӨКЖ	тауарлар мен қаптамаларды өндірушінің кеңейтілген жауапкершілігі
ЖК	Жеке кәсіпкер
ЖШС	Жауапкершілігі шектеулі серіктестік
МЭСҚ	Мемлекеттік экологиялық сараптаманың қорытындысы
СЭҚ	Санитарлық-эпидемиологиялық қорытынды

КІРІСПЕ

Атырау облысы Махамбет ауданы бойынша облыстық коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасын "EnvironmentalEngineeringandConsulting" ЖШС (қоршаған ортаны қорғау бойынша жобалау жұмыстарымен айналысуға 12.06.2013 ж. № 01616Р мемлекеттік лицензия, 1-қосымша) "Махамбет аудандық тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық, жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары бөлімі" мемлекеттік мекемесімен отырған келісімге сәйкес жүзеге асырды. Бағдарлама Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес 2024 жылдан 2033 жылға дейінгі кезеңге дайындалды.

Махамбет ауданы — Қазақстан Республикасының Атырау облысының орталығында орналасқан аудан. Әкімшілік орталығы – Махамбет ауылы. Ауданның әкімшілік-аумақтық бөлінісі (9 а.о., оның ішінде 22 ауылдық елді мекендер) төмендегі кестеде берілген:

Ауылдық округтер		Ауыл		Орналасқан координаттары		Халық саны, адам	Ескертпе Примечание
№	Атауы	№	Атауы	Ендік	Бойлық		
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Ақжайық	1	Ақжайық	47°52'50"	51°39'30"	1192	Код КАТО — 235633100. Ауыл Жайық өз. сол жақ жағалауында орналасқан.
2	Алға	1	Алға	47°25'19"	51°52'22"	2280	Код КАТО — 235635100. Ауыл Жайық өз.

							сол жақ жағалауында орналасқан.
3	Ақтоғай	1	Ақтоғай	47°47'05"	51°36'01"	961	Код КАТО — 235634100. Ауыл Жайық өзенінің оң жағалауында, аудан орталығы Махамбеттен солтүстікке қарай 12 км жерде орналасқан.
		2	Бала Ораза	47°50'41"	51°37'07"	52	Код КАТО — 235634200
		3	Кеңөріс	47°53'05"	51°35'21"	25	Код КАТО — 235634300
		4	О.Атамбаев	47°59'32"	51°37'28"	52	Код КАТО — 235634500
	Барлығы Ақтоғай а.о. бойынша					1090	
4	Бақсайский	1	Таңдай	47°32'57"	51°30'55"	2367	Әкімшілік орталық Код КАТО — 235639100
		2	Есмахан	47°28'29"	51°27'44"	161	Код КАТО — 235639200
		3	Көздіқара	47°35'14"	51°21'34"	159	Код КАТО — 235639300
		4	Томан	47°14'05"	51°26'05"	117	Код КАТО — 235639400
	Барлығы Бақсай а.о. бойынша					2804	
							Әкімшілік орталық Код КАТО — 235645100. Ауыл Жайық

5	Жалғансай	1	Жалғансай	47°36'37"	51°36'37"	1268	өзенінің оң жағалауында, аудан орталығы Махамбеттен оңтүстікке қарай 9 км жерде орналасқан.
6	Есбол	1	Ортақшыл	47°38'10"	51°39'00"	1287	Әкімшілік орталық Код КАТО — 235643100
		2	Есбол	47°42'20.65"	51°38'452"	285	Код КАТО — 235643300
		3	Еңбекшіл	47°32'19"	51°44'04"	750	Код КАТО — 235643200
Барлығы Есбол а.о. бойынша						2322	
7	Сарайшық	1	Сарайшық	47°30'15"	51°43'07"	2258	Әкімшілік орталық Код КАТО — 235649100
		2	Ескі Сарайшық	47°29'57"	51°44'21"	767	Код КАТО — 235649200
Барлығы Сарайшық а.о бойынша						3025	
1	2	3	4	5	6	7	8
8	Бейбарыс		Бейбарыс	47 27 11	51 47 25	2715	Әкімшілік орталық Код КАТО — 235655100
			Талдыкөл	47 20 30	51 52 42	1209	Код КАТО — 235655500
			Аққайың	47 24 56	51 49 58	90	Код КАТО — 235655600
Барлығы Бейбарыс а.о. бойынша						4014	
							Махамбет ауданы мен ауылдық округінің әкімшілік орталығы.

9	Махамбет		Махамбет	47 40	51 35	10792	А у ы л Жайық өзенінің оң жағалауынд а, облыс орталығы – Атырау қаласынан солтүстікке қарай 67 км жерде орналасқан. Код КАТО — 235630100
			Сарытоғай	47 43 27	51 35 04	2010	Код КАТО — 235653100
	Барлығы Махамбет а.о. бойынша					12802	
	БАРЛЫҒЫ Махамбет ауданы бойынша:					30797	

Облыстық коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасын әзірлеудің негізгі жетекші құжаттары мыналар болып табылады: Қазақстан Республикасының 2021 жылғы 2 қаңтардағы Экологиялық кодексі және Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрінің 2023 жылғы 18 мамырдағы №154 "Жергілікті атқарушы органдарға коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасын әзірлеу жөніндегі әдістемелік ұсынымды бекіту туралы" бұйрығы.

Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексінің 365-бабының 4-тармағына сәйкес: "Аудандардың, аудандық және облыстық маңызы бар қалалардың республикалық маңызы бар қалалардың, астананың жергілікті атқарушы органдары коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы мемлекеттік саясатты:

1. коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі бағдарламаларды әзірлеуді ұйымдастыру және олардың орындалуын қамтамасыз ету;
2. коммуналдық қалдықтардың түзілу және жинақталу нормаларын әзірлеу және тиісті жергілікті өкілді органдарға бекітуге ұсыну;
3. коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі объектілерді салуға және (немесе) орналастыруға, оның ішінде контейнер алаңдарын және қайталама шикізатты қабылдау пункттерін жайластыру үшін жер учаскелерін бөлу;
4. коммуналдық қалдықтарды жою және көму жөніндегі объектілерді салуды қамтамасыз ету;
5. осы Кодекске, коммуналдық қалдықтарды басқару қағидаларына сәйкес коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеуге бақылауды, сондай-ақ коммуналдық қалдықтардың түзілу көлемдерін төмендетуге, оларды қайта пайдалануға, қайта

өндеуге, кәдеге жаратуға дайындау деңгейін арттыруға және көмуге жататын коммуналдық қалдықтардың көлемін қысқартуға бағытталған іс-шаралар мен экономикалық құралдарын әзірлеуді, оның ішінде мемлекеттік-жекешелік әріптестік арқылы жүзеге асыру;

6. коммуналдық қалдықтардың түзілу және жинақталу нормаларын есептеу қағидаларын бекіту;

7. халық үшін қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті орган әзірлейтін және бекітетін әдістемеге сәйкес есептелген тұрмыстық қатты қалдықтарды жинауға, тасымалдауға, сұрыптауға және көмуге арналған тарифтерді әзірлеу және тиісті жергілікті өкілді органдарға бекітуге ұсыну;

8. тұрмыстық қатты қалдықтарды жинау, тасымалдау, сұрыптау және көму жөніндегі операцияларды жүзеге асыратын субъектілер арасында тарифті бөлу тәртібін айқындау;

9. коммуналдық қалдықтарды бөлек жинауды, оның ішінде қалпына келтірілгенге немесе жойылғанға дейін тасымалдау мен жинақтауды көздейтін, оларды жинаудың ұтымды және экологиялық қауіпсіз жүйесін ұйымдастыру;

10. коммуналдық қалдықтарды жинау, тасымалдау, сұрыптау, қалпына келтіру және жою жөніндегі қызметті жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілері үшін қажетті инфрақұрылымды құруды және оның жұмыс істеуін, соның ішінде мемлекеттік-жекешелік әріптестік арқылы қамтамасыз ету;

11. коммуналдық қалдықтарды басқару кезінде қоршаған орта сапасының нысаналы көрсеткіштеріне қол жеткізуді қамтамасыз ету;

12. коммуналдық органикалық қалдықтарды бөлек жинауды және оларды қалпына келтіруді, оның ішінде компостерлеу арқылы ынталандыру;

13. тұрғылықты жері бойынша тіркелген азаматтардың санын сәйкестендіру мақсатында коммуналдық қалдықтарды жинау, тасымалдау, сұрыптау, қалпына келтіру, оның ішінде қайта өңдеу және жою жөніндегі қызметті жүзеге асыратын ұйымдар үшін халықты тіркеу туралы мәліметтерге қолжетімділікті қамтамасыз ету;

14. бөлек жинауды қоса алғанда, тұрмыстық қатты қалдықтарды жинаудың, кәдеге жаратудың және қайта өңдеудің ұтымды жүйесі туралы халыққа хабар беру;

15. қалдықтарды энергетикалық кәдеге жарату объектілерінің иелері үшін қалдықтарды әкету жөніндегі жұмысты ұйымдастыру арқылы іске асырады".

Бұл Бағдарлама коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіруге бағытталған; коммуналдық қалдықтарды жинау, тасымалдау, жою, қайта өңдеу және көму жөніндегі қызметтер кешенінің тиімділігін, сенімділігін, экологиялық және әлеуметтік қолайлылығын арттыру;

қазіргі заманғы технологиялар мен басқару әдістері негізінде ТҚҚ секторын жаңғырту, сондай-ақ Қазақстан Республикасының табиғатты қорғау заңнамасының талаптарын қатаң сақтау бойынша шаралар қабылдауға бағытталған.

Бағдарламаны іске асыру ТҚҚ басқару саласында көрсетілетін қызметтердің сапасын арттыруға, жиналған және өңделетін қайталама материалдық ресурстардың көлемін ұлғайтуға, КҚҚ-ның энергетикалық әлеуетін барынша арттыруға, сондай-ақ қоршаған ортаға теріс әсерді азайтуға мүмкіндік береді. Осылайша, Бағдарлама Қазақстан Республикасы Атырау облысы Махамбет ауданы тұрғындарының өмір сүру сапасы мен жағдайын айтарлықтай жақсартуға ықпал етеді.

1.ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУДЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫН ТАЛДАУ

2024-2033 жылдарға арналған Атырау облысының Махамбет ауданына арналған облыстық коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасы (КҚББ) Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес әзірленді.

Бағдарлама иерархиялық қағидатқа сәйкес әзірленеді және пайда болған және (немесе) үшінші тұлғалардан алынған қалдықтардың көлемі мен құрамы, оларды жинақтау, жинау, тасымалдау, залалсыздандыру, қалпына келтіру және жою әдістері туралы ақпаратты қамтуы тиіс, сонымен қатар қалдықтардың түзілуін азайту, оларды қайта пайдалану, кәдеге жарату және жою үлесін арттыру бойынша ұсынылатын шаралардың сипаттамасын ұсынады.

Махамбет ауданы бойынша қолданыстағы тұрмыстық қалдықтарды басқару жүйесін түгендеу және талдауға сәйкес, 9 ауылдық округ пен 22 ауылда заңды түрде белгіленген 11 қатты тұрмыстық қалдықтар полигоны, бір жаңа заңдастырылмаған қатты тұрмыстық қалдықтар полигоны және 1 рұқсат етілмеген қатты тұрмыстық қалдықтар полигоны бар:

Ауылдық округтар		Полигондар		Орналасу координаттары		Полигон ауданы, га	Кадастрлік өңірі
№	Атауы	№	Атауы	Ендік	Бойлық		
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Ақжайық	1	Ақжайық полигоны	47°54'6.36"	51°40'25.00"	2,0	04:065:007:305
		2	Биотермиялық шұңқыр	47°54'12,07"	51°40'23.0"	0,06	Берілген жоқ
		3	Ақжайық жаңа полигоны	47°54'05,62"	51°42'09,98"	-	Рәсімделмеген
2	Алға	1	Алға полигоны	47°25'36,22"	51°54'35,99"	2,0	04:065:004:631
		2	Биотермиялық шұңқыр	47°25'35.97"	51°54'40.32"	0,06	Берілген жоқ
3	Ақтоғай	1	Ақтоғай полигоны	47°47'27,74"	51°34'00.5"	2,0	04:065:032:229
		2	Биотермиялық шұңқыр	47°25'35.97"	51°54'40.32"	0,06	Берілген жоқ
		1	Тандай полигоны	47°32'59.49"	51°29'13.48"	3,0	04:065:017:674

4	Бақсай	2	Биотермическая яма	47°32'55.30"	51°29'16.56"	0,06	04:065:013:756
5	Жалғансай	1	Жалғансай полигоны	47°35'5.10"	51°37'30.42"	2,0	04:065:015:297
		2	Биотермиялық шұңқыр	47°35'4.66"	51°37'27.28"	0,06	Берілген жоқ
6	Есбол	1	Ортақшыл полигоны	47°38'53.33"	51°42'5.29"	2,0	04:065:009:593
		2	Биотермиялық шұңқыр	47°38'51.72"	51°41'59.43"	0,06	Берілген жоқ
		3	Есбол полигоны	47°42'24.88"	51°39'27.38"	2,0	04:065:019:245
		4	Еңбекшіл қокыс орны	47°33'6.50"	51°44'47.36"	-	-
7	Сарайшық	1	Сарайшық полигоны	47°29'29.54"	51°42'47.06"	1,0	04:065:010:1057
		2	Биотермиялық шұңқыр	47°29'22.73"	51°42'39.79"	0,06	Берілген жоқ
8	Бейбарыс	1	Бейбарыс полигоны	47°27'14.50"	51°45'40.21"	1,0	04:065:012:1123
		2	Биотермиялық шұңқыр	47°27'10.74"	51°45'37.93"	0,06	Берілген жоқ
		3	Талдықөл полигоны	47°21'25.16"	51°52'9.75"	2,0	04:065:018:292
9	Махамбет	1	Махамбет полигоны	47°39'58.84"	51°33'8.65"	10	04:065:002:2633

1.1 Орналастыру объектілерінің сипаттамасы

1. Ақжайық ауылдық округі

Нысанның атауы: Ақжайық ауылының коммуналдық қатты қалдықтар (КҚҚ) полигоны.

Мақсаты: тұтыну қалдықтарын жинау орыны.

Орналасқан жері. Қолданыстағы тұрмыстық қалдықтар полигоны Атырау облысы, Махамбет ауданы, Ақжайық а.о., 15 учаскеде орналасқан. Уақытша өтеулі (ұзақ мерзімді, қысқа мерзімді) жер пайдалану (жалдау) құқығы туралы актіге сәйкес учаскенің жалпы ауданы 2,0 га (кадастрлық нөмірі 04:065:007:305, 27.12.2021ж.). Уақытша өтеулі жер пайдалану мерзімі – 5 жыл. Жер категориясы – Елді мекендердің жерлері. Полигон аумағы шектеседі: солтүстік жағында биотермиялық шұңқырдың алаңымен іргелес, оңтүстік, батыс және шығыс жағынан бос жерлермен шектеседі. Асфальт жол полигоннан шығысқа қарай 130 метр жерде орналасқан. Ең жақын тұрғын үйлер (Ақжайық ауылы) ТҚҚ полигонынан оңтүстікке қарай 2 км-ден астам қашықтықта орналасқан. Жайық өзені сынақ алаңынан 1,8 км қашықтықта батысқа қарай ағып жатыр.

Пайдалануға берілген жылы: 2021 ж.

Полигон параметрлері: төртбұрышты 141×141,84

Қоқыстарды нығыздалған күйінде сақтау биіктігі – 4 м.

Сыйымдылығы: 20000 м³ нығыздалған қалдықтар (5000 тонна).

Жинақталған қалдықтардың мөлшері: 2023 жылғы 8 қарашадағы жағдай бойынша полигонда 2500 м³ қалдық жиналған. Жыл сайынғы қалдықтарды қабылдау шамамен: 1192 адам * 0,3 = 360 м³ болса, ҚҚҚ полигонының сыйымдылығы 48 жылға жету керек.

Әсер ету аймағы (санитариялық-қорғаныш аймағы) 1000 м болатын I санаттағы объектілерге жатады.

Бұл қалдықтарды жинауға арналған объектілерді ҚҚҚ полигондары деп сипаттауға келмейді, өйткені олар негізінен қоқыс үйінділері болып табылады және "ҚҚҚ полигондары" ретінде жіктеуге болатын инженерлік құрылыстар емес. ҚҚҚ полигондары қоршалған. Алайда Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрі м.а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 жарғысымен бекітілген " Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және орналастыруға қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитарлық қағидаларының талаптарына және қоқыстарды көму бойынша экологиялық стандарттарға сәйкес келмейді:

қоршаған ортаға әсерді бағалау (бұдан әрі – ҚОӘБ) бар полигон салу және экология , санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдармен келісу жобасы жоқ;

синтетикалық немесе сазды өткізбейтін экран жоқ;

келіп түсетін қалдық массасын есепке алатын таразылар жоқ;

тұтыну қалдықтарының қозғалысын есепке алу журналы жүргізілмейді;

коммуналдық қалдықтарды өндірістік, медициналық және қауіпті және улы қалдықтардың басқа түрлерімен бірге жинау;

полигонда тегістеу, тығыздау және топырақтың оқшаулағыш қабатын төсеу жүргізілмейді, қалдықтар үйінділермен төгіліп, сол қалпында орналастырылады;

Полигон қоршалмаған;

ағынды суларды және полигон газдарын (соның ішінде метанды) жинау жүйесі жоқ;

полигонды бақылау жүйесі жоқ;

ҚҚҚ бөлек жинау және/немесе сұрыптау жүйесі дамымаған;

қалдықтар алдын ала өңдеусіз көміледі.

Көзбен шолып тексеру негізінде құрылған полигонның морфологиялық құрамы облыста полигон аумағында орналастыру үшін қалдықтарды қабылдау учаскесінде бөлек жинау және/немесе қолмен сұрыптау жүйесі жоқ екенін көрсетеді (1.1-1.4 сурет.)

: әртүрлі пластик қалдықтары, шыны, қалайы, картон, орау, тоқыма қалдықтары, ағаш қалдықтары, құрылыс қалдықтары, шифер сынықтары, шөп қосылған көң және т.б., әсіресе ауылдық жерлерде қайта пайдалануға болатын қалдықтар.

Сурет. 1.1 – 1.4 Ақжайық полигонының морфологиялық құрамы

Ауылдық округ аумағында 15 шаруа қожалығы (ШҚ) тіркелген, оның 10-ы тек мал шаруашылығымен, 2 шаруа қожалығы егін шаруашылығымен (фермерлік), 2 шаруа

қожалығы мал және егіншілікпен, бір шаруа қожалығы қызметін тоқтатқан. КҚҚ полигоны орналасқан аумақта қорықтар, сәулет ескерткіштері, санитарлық тораптар, демалыс орындары және басқа да табиғатты қорғау объектілері жоқ.

Ауыл аумағында қоқыс жинайтын контейнерлер тек әкімшілік ғимараттардың жанына 3 бірлік көлемінде орнатылған. Тұрғындар қалдықтарды уақытша өз аулаларында сақтайды, содан кейін қалдықтарды полигонға жібереді. Ақжайық ауылының көшелері таза, заңсыз орналастырылған қоқыс орындары жоқ.

2022-2023 жылдары аралығында ауылдық округтің санитарлық гигиенасына жергілікті мемлекеттік бюджеттен жылына 3009,0 мың теңге бөлініп, 2022 жылы – 2963,0 мың теңге, 2023 жылы – 2687,0 мың теңге игерілді.

Полигонның (қоқыс үйіндісі) солтүстігінде биотермиялық шұңқыр орналасқан (төмендегі 1.5-суретті қараңыз), оның иесі "Махамбет аудандық ветеринариялық станциясы" шаруашылық жүргізу құқығындағы мемлекеттік коммуналдық кәсіпорны болып табылады. Құқық белгілейтін құжаттар (Жер бөлу актісі, әкімдіктің қаулысы, жерді жалға беру шарты, қондырғының техникалық төлқұжаты және т.б.) бар (ұсынылмаған). Сондай-ақ ҚОӘБ және экология, санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдардың рұқсатымен орнатуға арналған жобалау материалдары жоқ.

Сурет. 1.5 Биотермиялық шұңқыр

Қолданыстағы қоқыс орнының шығысында жаңа, толығымен қоршалған, бірақ рәсімделмеген полигон бар (төмендегі 1.6-1.7 суретті қараңыз). КҚҚ өндіріске енгізер алдында оны Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес экологиялық, санитарлық-эпидемиологиялық нормалар мен талаптарға келтіру қажет.

Қолданыстағы КҚҚ полигонын (қоқыс орны) жабу кезінде болашақта ауыл шаруашылығына жарамды жерлерді қалпына келтіру үшін рекультивациялау жұмыстарын жүргізу қажет. Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес осы

мақсатта ҚОӘБ бар рекультивация-жою жобасы әзірленіп, экология, санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдармен келісіледі.

Сурет. 1.6-1.7 Ақжайық КҚҚ жаңа полигоны

2. Алға ауылдық округі

Нысанның атауы: Алға ауылының коммуналдық қатты қалдықтар (КҚҚ) полигоны.

Мақсаты: тұтыну қалдықтарын жинау орыны.

Орналасқан жері. Қолданыстағы тұрмыстық қалдықтар полигоны Атырау облысы, Махамбет ауданы, Алға а.о. орналасқан. Уақытша өтеулі (ұзақ мерзімді, қысқа мерзімді) жер пайдалану (жалдау) құқығы туралы актіге сәйкес учаскенің жалпы ауданы 2,0 га (кадастрлық нөмірі 04:065:004:631, 23.05.2022 ж.). Уақытша өтеулі жер пайдалану мерзімі – 5 жыл. Жер категориясы – Елді мекендердің жерлері. Полигон аумағы шектеседі: солтүстік жағында биотермиялық шұңқырдың алаңымен іргелес, оңтүстік, батыс және шығыс жағынан бос жерлермен шектеседі. Асфальтты жол полигоннан

батысқа қарай 1,5 шақырым жерде орналасқан. Ең жақын тұрғын үйлер (Алға ауылы) ТҚҚ полигонынан батысқа қарай 2,2 км-ден астам жерде орналасқан. Жайық өзені полигоннан 2,9 км қашықтықта батысқа қарай ағып жатыр.

Пайдалануға берілген жылы: 2022 ж.

Полигон параметрлері: төртбұрышты 200×100

Қоқыстарды нығыздалған күйінде сақтау биіктігі – 1 м.

Сыйымдылығы: 20000 м³ нығыздалған қалдықтар (5000 тонна).

Жинақталған қалдықтардың мөлшері: 2023 жылғы 8 қарашадағы жағдай бойынша полигонда 3500 м³ қалдық жиналған. Жыл сайынғы қалдықтарды қабылдау шамамен: 2280 адам * 0,3 = 684 м³ болса, ҚҚҚ полигонының сыйымдылығы 24 жылға жету керек.

Әсер ету аймағы (санитариялық-қорғаныш аймағы) 1000 м болатын I санаттағы объектілерге жатады.

Бұл қалдықтарды жинауға арналған объектілерді ҚҚҚ полигондары деп сипаттауға келмейді, өйткені олар негізінен қоқыс үйінділері болып табылады және "ҚҚҚ полигондары" ретінде жіктеуге болатын инженерлік құрылыстар емес. ҚҚҚ полигондары қоршалған. Алайда Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрі м.а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 жарғысымен бекітілген "Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және орналастыруға қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитарлық қағидаларының талаптарына және қоқыстарды көму бойынша экологиялық стандарттарға сәйкес келмейді:

қоршаған ортаға әсерді бағалау (бұдан әрі – ҚОӘБ) бар полигон салу және экология, санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдармен келісу жобасы жоқ;

синтетикалық немесе сазды өткізбейтін экран жоқ;

келіп түсетін қалдық массасын есепке алатын таразылар жоқ;

коммуналдық қалдықтарды өндірістік, медициналық және қауіпті және улы қалдықтардың басқа түрлерімен бірге жинау;

полигонда тегістеу, тығыздау және топырақтың оқшаулағыш қабатын төсеу жүргізілмейді, қалдықтар үйінділермен төгіліп, сол қалпында орналастырылады;

ағынды суларды және полигон газдарын (соның ішінде метанды) жинау жүйесі жоқ;

полигонды бақылау жүйесі жоқ;

ҚҚҚ бөлек жинау және/немесе сұрыптау жүйесі дамымаған;

қалдықтар алдын ала өңдеусіз көміледі.

Көзбен шолып тексеру негізінде құрылған полигонның морфологиялық құрамы облыста полигон аумағында орналастыру үшін қалдықтарды қабылдау учаскесінде бөлек жинау және/немесе қолмен сұрыптау жүйесі жоқ екенін көрсетеді (1.8-1.11 сурет.): әртүрлі пластик қалдықтары, шыны, қалайы, картон, орау, тоқыма қалдықтары, ағаш

қалдықтары, құрылыс қалдықтары, шифер сынықтары, шөп қосылған көң және т.б., әсіресе ауылдық жерлерде қайта пайдалануға болатын қалдықтар.

Сурет. 1.8 – 1.11 Полигонның морфологиялық құрамы

Ауылдық округ аумағында 68 шаруа қожалығы (ШҚ) тіркелген, оның 30-ы тек мал шаруашылығымен, 7 шаруа қожалығы өсімдік шаруашылығымен (фермер) айналысады, қалған 31 ШҚ өз жұмысын тоқтатқан. КҚҚ полигоны орналасқан аумақта қорықтар, сәулет ескерткіштері, санитарлық-тұрмыстық нысандар, демалыс орындары және басқа да табиғатты қорғау объектілері жоқ.

Ауыл аумағына қоқыс жинайтын контейнерлер орнатылған, бірақ ауыл аумағы толық тазартылмағандықтан уақытша алып тастауға мәжбүр болған. Тұрғындар қалдықтарды уақытша өз аулаларында сақтайды. Алға ауылының көшелері таза, рұқсат етілмеген қоқыс төгетін жерлер жоқ. Ауылдық округ аумағындағы полигонға КҚҚ қалдықтарын жинау, шығару, тасымалдау және орналастыру бойынша санитарлық жұмыстарды 2023 жылғы 24 ақпандағы № 8 келісім-шарт бойынша "Нұрай" ЖК мердігер ұйымы жүргізеді. 2023 жылға жасалған келісім-шарт бойынша аудан аумағына санитарлық тазалау қызметін көрсетуге кеткен шығындар 3500мың теңге.

Полигоннан шығысқа қарай биотермиялық шұңқыр орналасқан (төмендегі 1.12-суретті қараңыз), оның иесі "Махамбет аудандық ветеринариялық станциясы" шаруашылық жүргізу құқығындағы мемлекеттік коммуналдық кәсіпорны болып табылады. Құқық белгілейтін құжаттар (Жер бөлу актісі, әкімдіктің қаулысы, жерді жалға беру шарты, қондырғының техникалық төлқұжаты және т.б.) бар (ұсынылмаған). Сондай-ақ ҚОӘБ және экология, санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдардың рұқсатымен орнатуға арналған жобалау материалдары жоқ.

Сурет. 1.12 Алға биотермиялық шұңқыры

3. Ақтоғай ауылдық округі

Нысанның атауы: Ақтоғай ауылының коммуналдық қатты қалдықтар (КҚҚ) полигоны.

Мақсаты: тұтыну қалдықтарын жинау орыны.

Орналасқан жері. Қолданыстағы тұрмыстық қалдықтар полигоны Атырау облысы, Махамбет ауданы, Ақтоғай а.о. орналасқан. Уақытша өтеулі (ұзақ мерзімді, қысқа мерзімді) жер пайдалану (жалдау) құқығы туралы актіге сәйкес учаскенің жалпы ауданы 2,0 га (кадастрлық нөмірі 04:065:032:229, 31.12.2021 ж.). Уақытша өтеулі жер пайдалану мерзімі – 5 жыл. Жер категориясы – Елді мекендердің жерлері. Полигон аумағы шектеседі: оңтүстік жағында биотермиялық шұңқырдың алаңына іргелес, солтүстік, батыс және шығыс жағынан бос жерлермен шектеседі. Асфальтты жол полигоннан шығысқа қарай 750 метр жерде орналасқан. Ең жақын тұрғын үйлер (Ақтоғай ауылы) КҚҚ полигонынан шығысқа қарай 1,8 км-ден астам қашықтықта орналасқан. Жайық өзені полигоннан 2,3 км қашықтықта шығысқа қарай ағып жатыр.

Пайдалануға берілген жылы: 2021 ж.

Полигон параметрлері: төртбұрышты 87,27×230,01

Қоқыстарды нығыздалған күйінде сақтау биіктігі – 1 м.

Сыйымдылығы: 20000 м³ нығыздалған қалдықтар (5000 тонна).

Жинақталған қалдықтардың мөлшері: 2023 жылғы 8 қарашадағы жағдай бойынша полигонда 400 тонна (1600 м³) қалдық жиналған. Жыл сайынғы қалдықтарды қабылдау шамамен: $1219 \text{ адам} * 0,3 = 366 \text{ м}^3$ болса, КҚҚ полигонының сыйымдылығы 50 жылға жету керек.

Әсер ету аймағы (санитариялық-қорғаныш аймағы) 1000 м болатын I санаттағы объектілерге жатады.

Бұл қалдықтарды жинауға арналған объектілерді КҚҚ полигондары деп сипаттауға келмейді, өйткені олар негізінен қоқыс үйінділері болып табылады және "КҚҚ полигондары" ретінде жіктеуге болатын инженерлік құрылыстар емес. КҚҚ полигондары қоршалған. Алайда Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрі м.а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 жарғысымен бекітілген "Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға,

залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және орналастыруға қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитарлық қағидаларының талаптарына және қоқыстарды көму бойынша экологиялық стандарттарға сәйкес келмейді:

қоршаған ортаға әсерді бағалау (бұдан әрі – ҚОӘБ) бар полигон салу және экология , санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдармен келісу жобасы жоқ;

синтетикалық немесе сазды өткізбейтін экран жоқ;

келіп түсетін қалдық массасын есепке алатын таразылар жоқ;

коммуналдық қалдықтарды өндірістік, медициналық және қауіпті және улы қалдықтардың басқа түрлерімен бірге жинау;

полигонда тегістеу, тығыздау және топырақтың оқшаулағыш қабатын төсеу жүргізілмейді, қалдықтар үйінділермен төгіліп, сол қалпында орналастырылады;

ағынды суларды және полигон газдарын (соның ішінде метанды) жинау жүйесі жоқ;

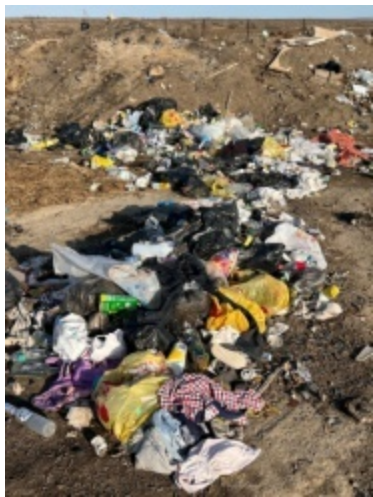
полигонды бақылау жүйесі жоқ;

КҚҚ бөлек жинау және/немесе сұрыптау жүйесі дамымаған;

қалдықтар алдын ала өңдеусіз көміледі.

Көзбен шолып тексеру негізінде құрылған полигонның морфологиялық құрамы облыста полигон аумағында орналастыру үшін қалдықтарды қабылдау учаскесінде бөлек жинау және/немесе қолмен сұрыптау жүйесі жоқ екенін көрсетеді (1.13-1.16 сурет.): әртүрлі пластик қалдықтары, шыны, қалайы, картон, орау, тоқыма қалдықтары, ағаш қалдықтары, құрылыс қалдықтары, шифер сынықтары, шөп қосылған көң және т.б., әсіресе ауылдық жерлерде қайта пайдалануға болатын қалдықтар.

Сурет. 1.13 – 1.16 Ақтоғай полигонының морфологиялық құрамы

Ауылдық округ аумағында 88 шаруа қожалығы (ШҚ) тіркелген, оның 43-і тек мал шаруашылығымен, 10 шаруа қожалығы өсімдік шаруашылығымен (фермерлік), 35 ШҚ өз жұмысын тоқтатқан. КҚҚ полигоны орналасқан аумақта қорықтар, сәулет ескерткіштері, санитарлық тораптар, демалыс орындары және басқа да табиғатты қорғау объектілері жоқ.

Полигон округтің төрт ауылына қызмет көрсетеді: Ақтоғай, Кеңөріс, Бала Ораз, О.Атамбаев. Ауылдарда қоқыс жинайтын контейнерлер орнатылмаған. Тұрғындар қоқыстарды уақытша өз аулаларында сақтайды, содан кейін арнайы техника арқылы қалдықтарды полигонға тасымалдайды. Ауылдардың көшелері таза, рұқсат етілмеген қоқыс тастайтын орындар жоқ. Ауылдық округ аумағындағы полигонға КҚҚ қалдықтарын жинау, шығару, тасымалдау және орналастыру бойынша санитарлық жұмыстарды 2023 жылғы 28 ақпандағы № 6 келісім-шарт бойынша "Болатова" ЖК мердігер ұйымы жүргізеді. 2023 жылға жасалған келісім-шарт бойынша аудан аумағына санитарлық тазалық қызметін көрсету шығындары 2500мың теңге.

Полигонның (қоқыс орны) солтүстік-батысына қарай биотермиялық шұңқыр орналасқан (төмендегі 1.17-суретті қараңыз), оның иесі "Махамбет аудандық ветеринариялық станциясы" шаруашылық жүргізу құқығындағы мемлекеттік коммуналдық кәсіпорны болып табылады. Құқық белгілейтін құжаттар (Жер бөлу актісі, әкімдіктің қаулысы, жерді жалға беру шарты, қондырғының техникалық төлқұжаты және т.б.) бар (ұсынылмаған). Сондай-ақ ҚОӘБ және экология, санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдардың рұқсатымен орнатуға арналған жобалау материалдары жоқ.

Сурет. 1.17 Ақтоғай Биотермиялық шұңқыры

4. Бақсай ауылдық округі

Нысанның атауы: Таңдай коммуналдық қатты қалдықтар (КҚҚ) полигоны.

Мақсаты: тұтыну қалдықтарын жинау орыны.

Орналасқан жері. Қолданыстағы тұрмыстық қалдықтар полигоны Атырау облысы, Махамбет ауданы, Бақсай а.о., Таңдай ауылында орналасқан. Уақытша өтеулі (ұзақ мерзімді, қысқа мерзімді) жер пайдалану (жалдау) құқығы туралы актіге сәйкес

учаскенің жалпы ауданы 3,0 га (кадастрлық нөмірі 04:065:017:674, 24.12.2021 ж.). Уақытша өтеулі жер пайдалану мерзімі – 5 жыл. Жер категориясы – Елді мекендердің жерлері. Полигон аумағы шектеседі: оңтүстік жағында биотермиялық шұңқырдың алаңына іргелес, солтүстік, батыс және шығыс жағынан бос жерлермен шектеседі. Асфальтты жол полигоннан шығысқа қарай 1100 метр қашықтықта орналасқан. Ең жақын тұрғын үйлер (Таңдай ауылы) КҚҚ полигонынан шығысқа қарай 1,3 км-ден астам жерде орналасқан. Жайық өзені полигоннан 2,1 км қашықтықта шығысқа қарай ағып жатыр.

Пайдалануға берілген жылы: 2021 ж.

Полигон параметрлері: төртбұрышты 125×240.

Қоқыстарды нығыздалған күйінде сақтау биіктігі – 1 м.

Сыйымдылығы: 30000 м³ нығыздалған қалдықтар (7500 тонна).

Жинақталған қалдықтардың мөлшері: 2023 жылғы 11 қарашадағы жағдай бойынша полигонда 5500 тонна (22000 м³) қалдық жиналған. Жыл сайынғы қалдықтарды қабылдау шамамен: $2805 \text{ адам} * 0,3 = 841,5 \text{ м}^3$ болса, КҚҚ полигонының сыйымдылығы 9,5 жылға жету керек.

Әсер ету аймағы (санитариялық-қорғаныш аймағы) 1000 м болатын I санаттағы объектілерге жатады.

Бұл қалдықтарды жинауға арналған объектілерді КҚҚ полигондары деп сипаттауға келмейді, өйткені олар негізінен қоқыс үйінділері болып табылады және "КҚҚ полигондары" ретінде жіктеуге болатын инженерлік құрылыстар емес. КҚҚ полигондары қоршалған. Алайда Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрі м.а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 жарғысымен бекітілген "Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және орналастыруға қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитарлық қағидаларының талаптарына және қоқыстарды көму бойынша экологиялық стандарттарға сәйкес келмейді:

қоршаған ортаға әсерді бағалау (бұдан әрі – ҚОӘБ) бар полигон салу және экология, санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдармен келісу жобасы жоқ;

синтетикалық немесе сазды өткізбейтін экран жоқ;

келіп түсетін қалдық массасын есепке алатын таразылар жоқ;

коммуналдық қалдықтарды өндірістік, медициналық және қауіпті және улы қалдықтардың басқа түрлерімен бірге жинау;

полигонда тегістеу, тығыздау және топырақтың оқшаулағыш қабатын төсеу жүргізілмейді, қалдықтар үйінділермен төгіліп, сол қалпында орналастырылады;

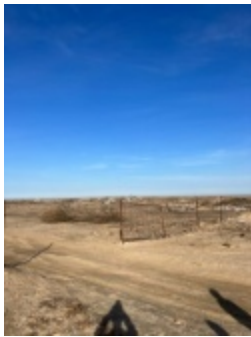
қоршаулар, қақпалар немесе шлагбаум жоқ;

ағынды суларды және полигон газдарын (соның ішінде метанды) жинау жүйесі жоқ;

полигонды бақылау жүйесі жоқ;

КҚҚ бөлек жинау және/немесе сұрыптау жүйесі дамымаған;
қалдықтар алдын ала өңдеусіз көміледі.

Көзбен шолып тексеру негізінде құрылған полигонның морфологиялық құрамы облыста полигон аумағында орналастыру үшін қалдықтарды қабылдау учаскесінде бөлек жинау және/немесе қолмен сұрыптау жүйесі жоқ екенін көрсетеді (1.18-1.21 сурет.): әртүрлі пластик қалдықтары, шыны, қалайы, картон, орау, тоқыма қалдықтары, ағаш қалдықтары, құрылыс қалдықтары, шифер сынықтары, шөп қосылған көң және т.б., әсіресе ауылдық жерлерде қайта пайдалануға болатын қалдықтар.

Сурет. 1.18 – 1.21 Тандай полигонының морфологиялық құрамы

Ауылдық округ аумағында 122 шаруа қожалығы (ШҚ) тіркелген, оның 89-ы тек мал шаруашылығымен, 33 ШҚ өсімдік шаруашылығымен (фермерлік) айналысады. КҚҚ полигоны орналасқан аумақта қорықтар, сәулет ескерткіштері, санитарлық тораптар, демалыс орындары және басқа да табиғатты қорғау объектілері жоқ.

Полигон ауданның Тандай, Көздіқара, Есмахан, Томан деген төрт ауылына қызмет көрсетеді, жалпы саны 2804 адам. Ауылдарда қоқыс жинайтын контейнерлер орнатылмаған. Тұрғындар қоқыстарды уақытша өз аулаларында сақтайды, содан кейін арнайы техника арқылы қалдықтарды полигонға тасымалдайды. Ауылдардың көшелері таза, рұқсат етілмеген қоқыс тастайтын орындар жоқ. Ауылдық округі аумағындағы полигонға ТҚҚ қалдықтарын жинау, шығару, тасымалдау және орналастыру бойынша санитарлық жұмыстарды "Болатова" ЖК мердігер ұйым 03.02.2023 жылғы №13 келісім-шарт бойынша жүргізеді. 2023 жылға жасалған шарт бойынша аудан аумағына санитарлық тазалау қызметтерін көрсетуге кеткен шығындар 4998,9 мың теңге.

Полигонның (қоқыс орны) оңтүстігіне қарай биотермиялық шұңқыр орналасқан (төмендегі 1.22-1.23 суретті қараңыз), оның иесі "Махамбет аудандық ветеринариялық станциясы" шаруашылық жүргізу құқығындағы мемлекеттік коммуналдық кәсіпорны болып табылады. Құқық белгілейтін құжаттар (Жер бөлу актісі, әкімдіктің қаулысы, жерді жалға беру шарты, қондырғының техникалық төлқұжаты және т.б.) бар (ұсынылмаған). Сондай-ақ ҚОӘБ және экология, санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдардың рұқсатымен орнатуға арналған жобалау материалдары жоқ.

Сур. 1.22-1.23 Таңдай биотермиялық шұңқыры

5. Жалғансай ауылдық округі

Нысанның атауы: Жалғансай коммуналдық қатты қалдықтар (КҚҚ) полигоны.

Мақсаты: тұтыну қалдықтарын жинау орыны.

Орналасқан жері: Қолданыстағы тұрмыстық қалдықтар полигоны Атырау облысы, Махамбет ауданы, Жалғансай а.о. орналасқан. Уақытша өтеулі (ұзақ мерзімді, қысқа мерзімді) жер пайдалану (жалдау) құқығы туралы актіге сәйкес учаскенің жалпы ауданы 3,0 га (кадастрлық нөмірі 04:065:015:297, 03.05.2022 ж.). Уақытша өтеулі жер пайдалану мерзімі – 5 жыл. Жер категориясы – Елді мекендердің жерлері. Полигон аумағы шектеседі: оңтүстік жағынан биотермиялық шұңқырдың алаңына іргелес, солтүстік, батыс және шығыс жағынан бос жерлермен шектеседі. Асфальт жол полигоннан батысқа қарай 2000 метр жерде орналасқан. Ең жақын тұрғын үйлер (Жалғансай ауылы) КҚҚ полигонынан солтүстік-батысқа қарай 2,1 км-ден астам қашықтықта орналасқан. Жайық өзені полигоннан 0,7 км қашықтықта солтүстік-шығысқа қарай ағып жатыр.

Пайдалануға берілген жылы: 2022 ж.

Полигон параметрлері: төртбұрышты 100×200.

Қоқыстарды нығыздалған күйінде сақтау биіктігі – 1 м.

Сыйымдылығы: 20000 м³ нығыздалған қалдықтар (5000 тонна).

Жинақталған қалдықтардың мөлшері: Нақты жинақтау туралы деректер жоқ. Шамамен екі жыл ішінде 760 м³ қоқыс шығаруға болатын еді. Жыл сайынғы қалдықтарды қабылдау шамамен: $1268 \text{ адам} \times 0,3 = 380 \text{ м}^3$ болса, КҚҚ полигонының сыйымдылығы 50 жылға жету керек.

Әсер ету аймағы (санитариялық-қорғаныш аймағы) 1000 м болатын I санаттағы объектілерге жатады.

Бұл қалдықтарды жинауға арналған объектілерді КҚҚ полигондары деп сипаттауға келмейді, өйткені олар негізінен қоқыс үйінділері болып табылады және "КҚҚ полигондары" ретінде жіктеуге болатын инженерлік құрылыстар емес. КҚҚ полигондары қоршалған. Алайда Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрі м.а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 жарғысымен бекітілген "Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және орналастыруға қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитарлық қағидаларының талаптарына және қоқыстарды көму бойынша экологиялық стандарттарға сәйкес келмейді:

қоршаған ортаға әсерді бағалау (бұдан әрі – ҚОӘБ) бар полигон салу және экология, санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдармен келісу жобасы жоқ;

синтетикалық немесе сазды өткізбейтін экран жоқ;

келіп түсетін қалдық массасын есепке алатын таразылар жоқ;

тұтыну қалдықтарының қозғалысын есепке алу журналы жүргізілмейді;

коммуналдық қалдықтарды өндірістік, медициналық және қауіпті және улы қалдықтардың басқа түрлерімен бірге жинау;

полигонда тегістеу, тығыздау және топырақтың оқшаулағыш қабатын төсеу жүргізілмейді, қалдықтар үйінділермен төгіліп, сол қалпында орналастырылады;

қоршаулар, қақпалар немесе шлагбаум жоқ;

ағынды суларды және полигон газдарын (соның ішінде метанды) жинау жүйесі жоқ;

полигонды бақылау жүйесі жоқ;

КҚҚ бөлек жинау және/немесе сұрыптау жүйесі дамымаған;

қалдықтар алдын ала өңдеусіз көміледі.

Көзбен шолып тексеру негізінде құрылған полигонның морфологиялық құрамы облыста полигон аумағында орналастыру үшін қалдықтарды қабылдау учаскесінде бөлек жинау және/немесе қолмен сұрыптау жүйесі жоқ екенін көрсетеді (1.24-1.27

сурет.): әртүрлі пластик қалдықтары, шыны, қалайы, картон, орау, тоқыма қалдықтары, ағаш қалдықтары, құрылыс қалдықтары, шифер сынықтары, шөп қосылған көң және т.б., әсіресе ауылдық жерлерде қайта пайдалануға болатын қалдықтар.

Сурет. 1.24 – 1.27 Жалғансай полигонының морфологиялық құрамы

Ауылдық округ аумағында 86 шаруа қожалығы (ШҚ) тіркелген, оның 8-і тек мал шаруашылығымен, 21 ШҚ өсімдік шаруашылығымен (фермерлік) айналысады, қалған 57 ШҚ жұмыс істемейді. ҚҚҚ полигоны орналасқан аумақта қорықтар, сәулет ескерткіштері, санитарлық тораптар, демалыс орындары және басқа да табиғатты қорғау объектілері жоқ.

Ауыл аумағында қоқыс жинайтын контейнерлер орнатылған. Тұрғындар қоқыстарды уақытша өз аулаларында сақтайды, содан кейін арнайы техника арқылы қалдықтарды полигонға тасымалдайды. Ауылдардың көшелері таза, рұқсат етілмеген қоқыс тастайтын орындар жоқ. Ауылдық округтегі полигонға ТҚҚ қалдықтарын жинау, шығару, тасымалдау және орналастыру бойынша санитарлық жұмыстарды 01.02.2023 жылғы №4 келісім-шарт бойынша "Болатова" ЖК мердігер ұйымы жүргізеді. 2023 жылға жасалған шарт бойынша аудан аумағына санитарлық тазалау қызметін көрсету 2278,99 мың теңге кеткен.

Полигонның (қоқыс орны) оңтүстігіне қарай биотермиялық шұңқыр орналасқан (төмендегі 1.28 суретті қараңыз), оның иесі "Махамбет аудандық ветеринариялық станциясы" шаруашылық жүргізу құқығындағы мемлекеттік коммуналдық кәсіпорны болып табылады. Құқық белгілейтін құжаттар (Жер бөлу актісі, әкімдіктің қаулысы, жерді жалға беру шарты, қондырғының техникалық төлқұжаты және т.б.) бар (ұсынылмаған). Сондай-ақ ҚОӘБ және экология, санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдардың рұқсатымен орнатуға арналған жобалау материалдары жоқ.

Сурет. 1.28 Жалғансай биотермиялық шұңқыры

6. Есбол ауылдық округі

6.1 Ортақшыл Полигоны

Нысанның атауы: Ортақшыл коммуналдық қатты қалдықтар (КҚҚ) полигоны.

Мақсаты: тұтыну қалдықтарын жинау орыны.

Орналасқан жері. Қолданыстағы тұрмыстық қалдықтар полигоны Атырау облысы, Махамбет ауданы, Есбол а.о., Ортақшыл ауылында орналасқан. Уақытша өтеулі (ұзақ мерзімді, қысқа мерзімді) жер пайдалану (жалдау) құқығы туралы актіге сәйкес учаскенің жалпы ауданы 2,0 га (кадастрлық нөмірі 04:065:009:593, 03.05.2022 ж.). Уақытша өтеулі жер пайдалану мерзімі – 5 жыл. Жер категориясы – Елді мекендердің жерлері. Полигон аумағы шектеседі: оңтүстік жағынан биотермиялық шұңқырдың алаңына іргелес, солтүстік, батыс және шығыс жағынан бос жерлермен шектеседі. Асфальтты жол полигоннан батысқа қарай 1600 метр жерде орналасқан. Ең жақын тұрғын үйлер (Ортақшыл ауылы) КҚҚ полигонынан оңтүстік-батысқа қарай 3,7 км-ден астам қашықтықта орналасқан. Жайық өзені полигоннан 4,3 км қашықтықта оңтүстік-батысқа қарай ағады.

Пайдалануға берілген жылы: 2022 ж.

Полигон параметрлері: төртбұрышты 100×200.

Қоқыстарды нығыздалған күйінде сақтау биіктігі – 1 м.

Сыйымдылығы: 20000 м³ нығыздалған қалдықтар (5000 тонна).

Жинақталған қалдықтардың мөлшері: 2023 жылғы 10 қарашадағы жағдай бойынша полигонда 200 тонна (800 м³) қалдық жиналған. Жыл сайынғы қалдықтарды қабылдау шамамен: $1572 \text{ адам} * 0,3 = 471,6 \text{ м}^3$ болса, КҚҚ полигонының сыйымдылығы 40 жылға жету керек.

Әсер ету аймағы (санитариялық-қорғаныш аймағы) 1000 м болатын I санаттағы объектілерге жатады.

6.2 Есбол полигоны

Нысанның атауы: Есбол коммуналдық қатты қалдықтар (КҚҚ) полигоны.

Мақсаты: тұтыну қалдықтарын жинау орыны.

Орналасқан жері. Қолданыстағы тұрмыстық қалдықтар полигоны Атырау облысы, Махамбет ауданы, Есбол а.о., Есбол ауылында орналасқан. Уақытша өтеулі (ұзақ мерзімді, қысқа мерзімді) жер пайдалану (жалдау) құқығы туралы актіге сәйкес учаскенің жалпы ауданы 2,0 га (кадастрлық нөмірі 04:065:019:245, 03.05.2022 ж.). Уақытша өтеулі жер пайдалану мерзімі – 5 жыл. Жер категориясы – Елді мекендердің жерлері. Полигон жартылай қоршалған. Полигон аумағы барлық жағынан бос жерлермен шектеседі. Асфальтты жол полигоннан шығысқа қарай 1,3 шақырым жерде орналасқан. Ең жақын тұрғын үйлер (Есбол ауылы) КҚҚ полигонынан батысқа қарай

1,1 км-ден астам жерде орналасқан. Полигоннан 2 км қашықтықта Жайық өзені батысқа қарай ағып жатыр. Пайдалануға берілген жылы: 2022 ж.

Полигон параметрлері: төртбұрышты 100×200.

Қоқыстарды нығыздалған күйінде сақтау биіктігі – 1 м.

Сыйымдылығы: 20000 м³ нығыздалған қалдықтар (5000 тонна).

Жинақталған қалдықтардың мөлшері: 2023 жылғы 10 қарашадағы жағдай бойынша полигонда 120 тонна (480 м³) қалдық жиналған. Жыл сайынғы қалдықтарды қабылдау шамамен: 750 адам * 0,3 = 225 м³ болса, КҚҚ полигонының сыйымдылығы 86 жылға жету керек.

Әсер ету аймағы (санитариялық-қорғаныш аймағы) 1000 м болатын I санаттағы объектілерге жатады.

Бұл қалдықтарды жинауға арналған объектілерді КҚҚ полигондары деп сипаттауға келмейді, өйткені олар негізінен қоқыс үйінділері болып табылады және "КҚҚ полигондары" ретінде жіктеуге болатын инженерлік құрылыстар емес. КҚҚ полигондары қоршалған. Алайда Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрі м.а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 жарғысымен бекітілген "Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және орналастыруға қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитарлық қағидаларының талаптарына және қоқыстарды көму бойынша экологиялық стандарттарға сәйкес келмейді:

қоршаған ортаға әсерді бағалау (бұдан әрі – ҚОӘБ) бар полигон салу және экология, санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдармен келісу жобасы жоқ;

синтетикалық немесе сазды өткізбейтін экран жоқ;

келіп түсетін қалдық массасын есепке алатын таразылар жоқ;

Есбол полигоны толығымен қоршалмаған және қақпасы жоқ;

коммуналдық қалдықтарды өндірістік, медициналық және қауіпті және улы қалдықтардың басқа түрлерімен бірге жинау;

полигонда тегістеу, тығыздау және топырақтың оқшаулағыш қабатын төсеу жүргізілмейді, қалдықтар үйінділермен төгіліп, сол қалпында орналастырылады;

ағынды суларды және полигон газдарын (соның ішінде метанды) жинау жүйесі жоқ;

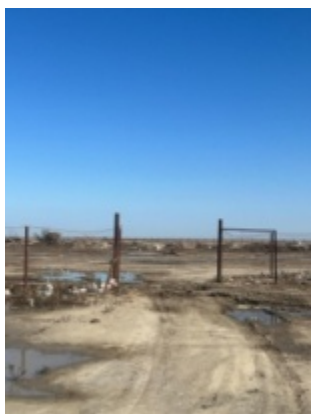
полигонды бақылау жүйесі жоқ;

КҚҚ бөлек жинау және/немесе сұрыптау жүйесі дамымаған;

қалдықтар алдын ала өңдеусіз көміледі.

Көзбен шолып тексеру негізінде құрылған полигонның морфологиялық құрамы облыста полигон аумағында орналастыру үшін қалдықтарды қабылдау учаскесінде бөлек жинау және/немесе қолмен сұрыптау жүйесі жоқ екенін көрсетеді (1.29-1.36

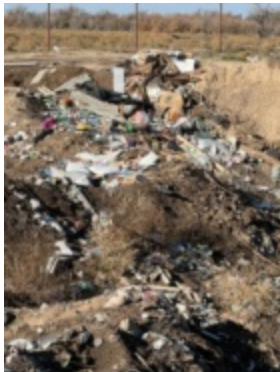
сурет.): әртүрлі пластик қалдықтары, шыны, қалайы, картон, орау, тоқыма қалдықтары, ағаш қалдықтары, құрылыс қалдықтары, шифер сынықтары, шөп қосылған көң және т.б., әсіресе ауылдық жерлерде қайта пайдалануға болатын қалдықтар.

Сурет. 1.29 – 1.32 Ортақшыл КҚҚ полигонының морфологиялық құрамы

Ауылдық округ аумағында 45 шаруа қожалығы (ШҚ) тіркелген, оның 35-і тек мал шаруашылығымен, 10 ШҚ өсімдік шаруашылығымен (фермер) айналысады. КҚҚ полигондары орналасқан аумақта қорықтар, сәулет ескерткіштері, санитарлық тораптар, демалыс аймақтары және басқа да табиғатты қорғау объектілері жоқ.

Сурет. 1.33 – 1.36 Есбол КҚҚ полигонының морфологиялық құрамы

Ауылдар аумағында (Ортақшыл – 6; Есбол – 2; Еңбекшіл – 2) қалдықтарды жинауға арналған контейнерлер орнатылған. Тұрғындар қоқыстарды уақытша өз аулаларында сақтайды, содан кейін арнайы техника арқылы қалдықтарды полигонға тасымалдайды. Ауылдардың көшелері таза, далада рұқсат етілмеген бірнеше шағын қоқыс орындары бар. Ауылдық округ аумағындағы ТҚҚ қалдықтарын жинау, шығару, тасымалдау және орналастыру бойынша санитарлық жұмыстарды 03.02.2023 жылғы №7 келісім-шарт бойынша "Болатова" ЖК мердігер ұйымы жүргізеді. 2023 жылға жасалған шарт бойынша аудан аумағына санитарлық тазалық қызметін көрсетуге кеткен шығындар 4990,0 мың теңгені құрайды.

Полигонның (қоқыс орны) батысына қарай биотермиялық шұңқыр орналасқан (төмендегі 1.37 суретті қараңыз), оның иесі "Махамбет аудандық ветеринариялық станциясы" шаруашылық жүргізу құқығындағы мемлекеттік коммуналдық кәсіпорны болып табылады. Құқық белгілейтін құжаттар (Жер бөлу актісі, әкімдіктің қаулысы, жерді жалға беру шарты, қондырғының техникалық төлқұжаты және т.б.) бар (

ұсынылмаған). Сондай-ақ ҚОӘБ және экология, санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдардың рұқсатымен орнатуға арналған жобалау материалдары жоқ.

Сурет. 1.37 Ортақшыл биотермиялық шұңқыры

Еңбекшіл ауылының маңайында тұрғындардың аздығына байланысты жабылған қоршалған қоқыс үйіндісі бар (төменде 1.38-1.40-суретті қараңыз). Полигонның жоспарланған өлшемдері: 200×100, ауданы 2 га және сыйымдылығы 20 000 м³ (5 000 тонна) қалдық. Полигонның нақты ластанған ауданы шамамен 0,4 га құрайды, көмілген қалдықтардың көлемі шамамен 4000 м³ (1000 тонна). Қоршауды бұзып, жерді қалпына келтіре отырып, полигонды жою (рекультивациялау) қажет.

Сурет. 1.38-1.40 Еңбекшіл қоқыс орны

7. Сарайшық ауылдық округі

Нысанның атауы: Сарайшық коммуналдық қатты қалдықтар (КҚҚ) полигоны.

Мақсаты: тұтыну қалдықтарын жинау орыны.

Орналасқан жері. Қолданыстағы тұрмыстық қалдықтар полигоны Атырау облысы, Махамбет ауданы, Сарайшық а.о. Уақытша өтеулі (ұзақ мерзімді, қысқа мерзімді) жер пайдалану (жалдау) құқығы туралы актіге сәйкес учаскенің жалпы ауданы 1,0 га (кадастрлық нөмірі 04:065:010:1057, 26.06.2018 ж.). Уақытша өтеулі жер пайдалану мерзімі – 2 жыл (мерзімі өтіп кеткен). Жер категориясы – Елді мекендердің жерлері. Полигон жартылай қоршалған. Полигон аумағы шектеседі: оңтүстік жағынан биотермиялық шұңқырдың алаңына іргелес, солтүстік, батыс және шығыс жағынан бос жерлермен шектеседі. Асфальтты жол полигоннан батысқа қарай 4,2 шақырым жерде орналасқан. Ең жақын тұрғын үйлер (Сарайшық ауылы) ТҚҚ полигонынан солтүстікке қарай 0,6 км-ден астам қашықтықта орналасқан. Жайық өзені полигоннан 1,3 км қашықтықта солтүстікке қарай ағып жатыр.

Пайдалануға берілген жылы: 2018 ж.

Полигон параметрлері: төртбұрышты 100×100.

Қоқыстарды нығыздалған күйінде сақтау биіктігі – 1 м.

Сыйымдылығы: 10000 м³ нығыздалған қалдықтар (2500 тонна).

Жинақталған қалдықтардың мөлшері: 2023 жылғы 10 қарашадағы жағдай бойынша полигонда 400 тонна (1600 м³) қалдық жиналған. Жыл сайынғы қалдықтарды қабылдау шамамен: $3025 \text{ адам} * 0,3 = 907,5 \text{ м}^3$ болса, КҚҚ полигонының сыйымдылығы 9,2 жылға жету керек.

Әсер ету аймағы (санитариялық-қорғаныш аймағы) 1000 м болатын I санаттағы объектілерге жатады.

Бұл қалдықтарды жинауға арналған объектілерді КҚҚ полигондары деп сипаттауға келмейді, өйткені олар негізінен қоқыс үйінділері болып табылады және "КҚҚ полигондары" ретінде жіктеуге болатын инженерлік құрылыстар емес. КҚҚ полигондары қоршалған. Алайда Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрі м.а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 жарғысымен бекітілген " Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және орналастыруға қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитарлық қағидаларының талаптарына және қоқыстарды көму бойынша экологиялық стандарттарға сәйкес келмейді:

қоршаған ортаға әсерді бағалау (бұдан әрі – ҚОӘБ) бар полигон салу және экология , санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдармен келісу жобасы жоқ;

синтетикалық немесе сазды өткізбейтін экран жоқ;

келіп түсетін қалдық массасын есепке алатын таразылар жоқ;

тұтыну қалдықтарының қозғалысын есепке алу журналы жүргізілмейді;

коммуналдық қалдықтарды өндірістік, медициналық және қауіпті және улы қалдықтардың басқа түрлерімен бірге жинау;

полигонда тегістеу, тығыздау және топырақтың оқшаулағыш қабатын төсеу жүргізілмейді, қалдықтар үйінділермен төгіліп, сол қалпында орналастырылады;

қоршаулар, қақпалар немесе шлагбаум жоқ;

ағынды суларды және полигон газдарын (соның ішінде метанды) жинау жүйесі жоқ;

полигонды бақылау жүйесі жоқ;

КҚҚ бөлек жинау және/немесе сұрыптау жүйесі дамымаған;

қалдықтар алдын ала өңдеусіз көміледі.

Көзбен шолып тексеру негізінде құрылған полигонның морфологиялық құрамы облыста полигон аумағында орналастыру үшін қалдықтарды қабылдау учаскесінде бөлек жинау және/немесе қолмен сұрыптау жүйесі жоқ екенін көрсетеді (1.41-1.46 сурет.): әртүрлі пластик қалдықтары, шыны, қалайы, картон, орау, тоқыма қалдықтары, ағаш қалдықтары, құрылыс қалдықтары, шифер сынықтары, шөп қосылған көң және т.б., әсіресе ауылдық жерлерде қайта пайдалануға болатын қалдықтар.

Сурет. 1.41 – 1.46 Сарайшық полигонының морфологиялық құрамы

Ауылдық округ аумағында 55 шаруа қожалығы (ШҚ) тіркелген. КҚҚ полигоны орналасқан аумақта қорықтар, сәулет ескерткіштері, санитарлық тораптар, демалыс орындары және басқа да табиғатты қорғау объектілері жоқ.

Ауыл аумағында қоқыс жинайтын контейнерлер орнатылған. Тұрғындар қоқыстарды уақытша өз аулаларында сақтайды, содан кейін аптасына 3 рет арнайы техника арқылы қалдықтарды полигонға тасымалдайды. Ауылдардың көшелері таза, рұқсат етілмеген қоқыс тастайтын орындар жоқ. Ауылдық округ аумағындағы полигонға ТҚҚ қалдықтарын жинау, шығару, тасымалдау және орналастыру бойынша санитарлық жұмыстарды 2023 жылғы 27 ақпандағы № 4 келісім-шарт бойынша "Қызмет Сервис Сарайшық" ЖШС мердігер ұйымы жүргізеді. 2023 жылға жасалған келісім-шарт бойынша аудан аумағына санитарлық тазалау қызметін көрсетуге кеткен шығындар 3000 мың теңге.

Полигонның (қоқыс орны) оңтүстігік-батысына қарай биотермиялық шұңқыр орналасқан (төмендегі 1.47 суретті қараңыз), оның иесі "Махамбет аудандық ветеринариялық станциясы" шаруашылық жүргізу құқығындағы мемлекеттік коммуналдық кәсіпорны болып табылады. Құқық белгілейтін құжаттар (Жер бөлу актісі, әкімдіктің қаулысы, жерді жалға беру шарты, қондырғының техникалық

төлқұжаты және т.б.) бар (ұсынылмаған). Сондай-ақ ҚОӘБ және экология, санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдардың рұқсатымен орнатуға арналған жобалау материалдары жоқ.

Сур. 1.47 Сарайшық биотермиялық шұңқыры

8. Бейбарыс ауылдық округі

Бейбарыс ауылдық округі аумағында 2 КҚҚ полигоны бар. Бейбарыс (Бейбарыс және Аққайың) және Талдыкөл ауылының маңында.

8.1 Бейбарыс полигоны

Нысанның атауы: Бейбарыс ауылы коммуналдық қатты қалдықтар (КҚҚ) полигоны.

Мақсаты: тұтыну қалдықтарын жинау орыны.

Орналасқан жері. Қолданыстағы тұрмыстық қалдықтар полигоны Атырау облысы, Махамбет ауданы, Бейбарыс а.о., Бейбарыс ауылында орналасқан. Уақытша өтеулі (ұзақ мерзімді, қысқа мерзімді) жер пайдалану (жалдау) құқығы туралы актіге сәйкес учаскенің жалпы ауданы 1,0 га (кадастрлық нөмірі 04:065:012:1123, 30.12.2021ж.). Уақытша өтеулі жер пайдалану мерзімі – 5 жыл. Жер категориясы – Елді мекендердің жерлері. Полигон аумағы шектеседі: оңтүстік жағында биотермиялық шұңқырдың алаңына іргелес, солтүстік, батыс және шығыс жағынан бос жерлермен шектеседі. Асфальтты жол полигоннан оңтүстік-батысқа қарай 6,7 шақырым жерде орналасқан. Ең жақын тұрғын үйлер (Бейбарыс ауылы) ТҚҚ полигонынан шығысқа қарай 1,1 км-ден астам қашықтықта орналасқан. Жайық өзені полигоннан 1 км қашықтықта солтүстік-шығысқа қарай ағып жатыр.

Пайдалануға берілген жылы: 2021 ж.

Полигон параметрлері: төртбұрышты 100×100.

Қоқыстарды нығыздалған күйінде сақтау биіктігі – 2 м.

Сыйымдылығы: 20000 м³ нығыздалған қалдықтар (5000 тонна).

Жинақталған қалдықтардың мөлшері: 2023 жылғы 10 қарашадағы жағдай бойынша полигонда 4400 тонна қалдық жиналған. Жыл сайынғы қалдықтарды қабылдау шамамен: 2805 адам * 0,3 = 840 м³ болса, КҚҚ полигонының сыйымдылығы 3 жылға жету керек.

Әсер ету аймағы (санитариялық-қорғаныш аймағы) 1000 м болатын І санаттағы объектілерге жатады.

8.2 Талдыкөл полигоны

Нысанның атауы: Талдыкөл ауылы коммуналдық қатты қалдықтар (КҚҚ) полигоны

Мақсаты: тұтыну қалдықтарын жинау орыны.

Орналасқан жері: Қолданыстағы тұрмыстық қалдықтар полигоны Атырау облысы, Махамбет ауданы, Бейбарыс а.о., Талдыкөл ауылында орналасқан. Уақытша өтеулі (ұзақ мерзімді, қысқа мерзімді) жер пайдалану (жалдау) құқығы туралы актіге сәйкес учаскенің жалпы ауданы 2,0 га (кадастрлық нөмірі 04:065:018:292, 30.12.2021ж.). Уақытша өтеулі жер пайдалану мерзімі – 5 жыл. Жер категориясы – Елді мекендердің жерлері. Полигон жартылай ғана қоршалған. Полигон аумағы барлық жағынан бос жерлермен шектеседі. Асфальтты жол полигоннан батысқа қарай 7,2 шақырым жерде орналасқан. Ең жақын тұрғын үйлер (Талдыкөл ауылы) ТҚҚ полигонынан оңтүстікке қарай 1,2 км-ден астам қашықтықта орналасқан. Жайық өзені сынақ алаңынан 1 км қашықтықта шығысқа қарай ағып жатыр.

Пайдалануға берілген жылы: 2021 ж.

Полигон параметрлері: төртбұрышты 160×125.

Қоқыстарды нығыздалған күйінде сақтау биіктігі – 1 м.

Сыйымдылығы: 20000 м³ нығыздалған қалдықтар (5000 тонна).

Жинақталған қалдықтардың мөлшері: 2023 жылғы 10 қарашадағы жағдай бойынша полигонда 150 тонна қалдық жиналған. Жыл сайынғы қалдықтарды қабылдау шамамен : $1220 \text{ адам} * 0,3 = 366 \text{ м}^3$ болса, КҚҚ полигонының сыйымдылығы 53 жылға жету керек.

Әсер ету аймағы (санитариялық-қорғаныш аймағы) 1000 м болатын І санаттағы объектілерге жатады.

Бұл қалдықтарды жинауға арналған объектілерді КҚҚ полигондары деп сипаттауға келмейді, өйткені олар негізінен қоқыс үйінділері болып табылады және "КҚҚ полигондары" ретінде жіктеуге болатын инженерлік құрылыстар емес. КҚҚ полигондары қоршалған. Алайда Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрі м.а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 жарғысымен бекітілген "Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және орналастыруға қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитарлық қағидаларының талаптарына және қоқыстарды көму бойынша экологиялық стандарттарға сәйкес келмейді:

қоршаған ортаға әсерді бағалау (бұдан әрі – ҚОӘБ) бар полигон салу және экология, санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдармен келісу жобасы жоқ;

синтетикалық немесе сазды өткізбейтін экран жоқ;

келіп түсетін қалдық массасын есепке алатын таразылар жоқ;

Бейбарыс полигоны толықтай қоршалмаған және қақпалар жоқ;

коммуналдық қалдықтарды өндірістік, медициналық және қауіпті және улы қалдықтардың басқа түрлерімен бірге жинау;

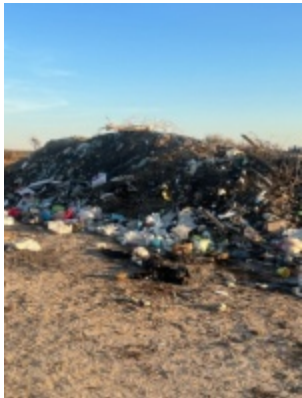
полигонда тегістеу, тығыздау және топырақтың оқшаулағыш қабатын төсеу жүргізілмейді, қалдықтар үйінділермен төгіліп, сол қалпында орналастырылады;

ағынды суларды және полигон газдарын (соның ішінде метанды) жинау жүйесі жоқ; полигонды бақылау жүйесі жоқ;

КҚҚ бөлек жинау және/немесе сұрыптау жүйесі дамымаған;

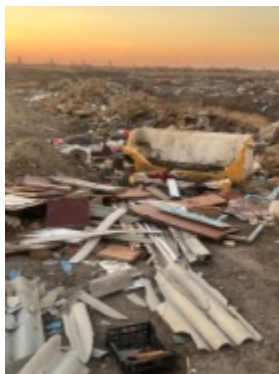
қалдықтар алдын ала өңдеусіз көміледі.

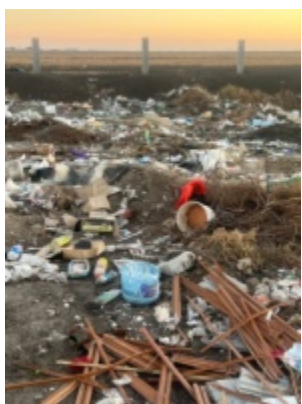
Көзбен шолып тексеру негізінде құрылған полигонның морфологиялық құрамы облыста полигон аумағында орналастыру үшін қалдықтарды қабылдау учаскесінде бөлек жинау және/немесе қолмен сұрыптау жүйесі жоқ екенін көрсетеді (1.48-1.56 сурет.): әртүрлі пластик қалдықтары, шыны, қалайы, картон, орау, тоқыма қалдықтары, ағаш қалдықтары, құрылыс қалдықтары, шифер сынықтары, шөп қосылған көң және т.б., әсіресе ауылдық жерлерде қайта пайдалануға болатын қалдықтар.

Сур. 1.48 – 1.51 Бейбарыс КҚҚ полигонының морфологиялық құрамы

Сурет. 1.52 – 1.56 Талдыкөл КҚҚ полигонының морфологиялық құрамы

Ауылдық округ аумағында 83 кәсіпкер тіркелген, оның 22-сі мал шаруашылығымен, 25-і егіншілікпен, 2 демалыс орны, қалған 34-і жұмыс істемейді. КҚҚ полигондары орналасқан аумақта қорықтар, сәулет ескерткіштері, санитарлық тораптар, демалыс аймақтары және басқа да табиғатты қорғау объектілері жоқ.

Ауылдарда қоқыс жинайтын контейнерлер орнатылған. Тұрғындар қоқыстарды уақытша өз аулаларында сақтайды, содан кейін апта сайын арнайы техника арқылы қалдықтарды полигонға тасымалдайды. Ауылдардың көшелері таза, далада рұқсат етілмеген үйінділер, көбінесе көң. Ауылдардың көшелері таза, рұқсат етілмеген қоқыс тастайтын орындар жоқ. Ауылдық округ аумағындағы полигонға ТҚҚ қалдықтарын жинау, шығару, тасымалдау және орналастыру бойынша санитарлық жұмыстарды 2023 жылғы 8 ақпандағы № 2 және 2023 жылғы 14 қаңтардағы №16 келісім-шарт бойынша "Қорғанов" ЖК мердігер ұйымы жүргізеді. 2023 жылға жасалған келісім-шарт бойынша аудан аумағына санитарлық тазалау қызметін көрсетуге кеткен шығындар 5145,0 мың теңге.

Полигонның (қоқыс орны) оңтүстігік-батысына қарай биотермиялық шұңқыр орналасқан (төмендегі 1.57 суретті қараңыз), оның иесі "Махамбет аудандық ветеринариялық станциясы" шаруашылық жүргізу құқығындағы мемлекеттік

коммуналдық кәсіпорны болып табылады. Құқық белгілейтін құжаттар (Жер бөлу актісі, әкімдіктің қаулысы, жерді жалға беру шарты, қондырғының техникалық төлқұжаты және т.б.) бар (ұсынылмаған). Сондай-ақ ҚОӘБ және экология, санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдардың рұқсатымен орнатуға арналған жобалау материалдары жоқ.

Сурет. 1.57 Бейбарыс биотермиялық шұңқыры

9. Махамбет ауылдық округі

Нысанның атауы: Махамбет ауылы коммуналдық қатты қалдықтар (КҚҚ) полигоны

Мақсаты: тұтыну қалдықтарын жинау орыны.

Орналасқан жері: Қолданыстағы тұрмыстық қалдықтар полигоны Атырау облысы, Махамбет ауданы, Махамбет а.о. орналасқан. Уақытша өтеулі (ұзақ мерзімді, қысқа мерзімді) жер пайдалану (жалдау) құқығы туралы актіге сәйкес учаскенің жалпы ауданы 10,0 га (кадастрлық нөмірі 04:065:002:2633, 29.12.2021ж.). Уақытша өтеулі жер пайдалану мерзімі – 5 жыл. Жер категориясы – Елді мекендердің жерлері. Полигон аумағы шектеседі: оңтүстік жағында биотермиялық шұңқырдың алаңына іргелес, солтүстік, батыс және шығыс жағынан бос жерлермен шектеседі. Асфальтты жол полигоннан батысқа қарай 4,2 шақырым жерде орналасқан. Ең жақын тұрғын үйлер (Сарайшық ауылы) ТҚҚ полигонынан солтүстікке қарай 0,6 км-ден астам қашықтықта орналасқан. Жайық өзені полигоннан 1,3 км қашықтықта солтүстікке қарай ағып жатыр

Пайдалануға берілген жылы: 2014 ж.

Полигон параметрлері: көпбұрышты $135 \times 153,63 \times 149,55 \times 101,45 \times 42 \times 108,71 \times 133,92 \times 164,97 \times 155,36$.

Қоқыстарды нығыздалған күйінде сақтау биіктігі – 5 м.

Сыйымдылығы: 100000 м³ нығыздалған қалдықтар (25000 тонна).

Жинақталған қалдықтардың мөлшері: 2023 жылғы 10 қарашадағы жағдай бойынша полигонда 2500 (10000 м³) тонна қалдық жиналған. Жыл сайынғы қалдықтарды

қабылдау шамамен: $12802 \text{ адам} * 0,3 = 3840,6 \text{ м}^3$ болса, КҚҚ полигонының сыйымдылығы 23 жылға жету керек.

Әсер ету аймағы (санитариялық-қорғаныш аймағы) 1000 м болатын I санаттағы объектілерге жатады.

Бұл қалдықтарды жинауға арналған объектілерді КҚҚ полигондары деп сипаттауға келмейді, өйткені олар негізінен қоқыс үйінділері болып табылады және "КҚҚ полигондары" ретінде жіктеуге болатын инженерлік құрылыстар емес. КҚҚ полигондары қоршалған. Алайда Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрі м.а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 жарғысымен бекітілген " Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және орналастыруға қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитарлық қағидаларының талаптарына және қоқыстарды көму бойынша экологиялық стандарттарға сәйкес келмейді:

қоршаған ортаға әсерді бағалау (бұдан әрі – ҚОӘБ) бар полигон салу және экология , санитарлық-эпидемиологиялық қадағалау және т.б. саласындағы мемлекеттік органдармен келісу жобасы жоқ;

синтетикалық немесе сазды өткізбейтін экран жоқ;

келіп түсетін қалдық массасын есепке алатын таразылар жоқ;

тұтыну қалдықтарының қозғалысын есепке алу журналы жүргізілмейді;

коммуналдық қалдықтарды өндірістік, медициналық және қауіпті және улы қалдықтардың басқа түрлерімен бірге жинау;

полигонда тегістеу, тығыздау және топырақтың оқшаулағыш қабатын төсеу жүргізілмейді, қалдықтар үйінділермен төгіліп, сол қалпында орналастырылады;

ағынды суларды және полигон газдарын (соның ішінде метанды) жинау жүйесі жоқ;

полигонды бақылау жүйесі жоқ;

КҚҚ бөлек жинау және/немесе сұрыптау жүйесі дамымаған;

қалдықтар алдын ала өңдеусіз көміледі.

Көзбен шолып тексеру негізінде құрылған полигонның морфологиялық құрамы облыста полигон аумағында орналастыру үшін қалдықтарды қабылдау учаскесінде бөлек жинау және/немесе қолмен сұрыптау жүйесі жоқ екенін көрсетеді (1.58-1.63 сурет.): әртүрлі пластик қалдықтары, шыны, қалайы, картон, орау, тоқыма қалдықтары, ағаш қалдықтары, қалдық шиналар, құрылыс қалдықтары, шифер сынықтары, шөп қосылған көң және т.б., әсіресе ауылдық жерлерде қайта пайдалануға болатын қалдықтар.

Сурет. 1.58 – 1.63 Махамбет полигонының морфологиялық құрамы

КҚҚ полигоны орналасқан аумақта қорықтар, сәулет ескерткіштері, санитарлық тораптар, демалыс орындары және басқа да табиғатты қорғау объектілері жоқ.

Ауылдар аумағында 85 бірлік көлемінде қоқыс жинауға арналған контейнерлер орнатылды. Қоқыс полигонына аптасына 3 рет арнайы техника арқылы тасымалданады. Ауылдардың көшелері таза, рұқсат етілмеген қоқыс тастайтын орындар жоқ. Ауылдық округтегі полигонға ТҚҚ қалдықтарын жинау, шығару, тасымалдау және орналастыру бойынша санитарлық жұмыстарды "Жомартжан" ЖШС мердігер ұйымы жүргізеді, келісім бойынша бюджеттен бөлінген сома 3285,8 мың теңге, оның 1938,8 мың теңге игерілді. Жалпы аудан бойынша санитарлық қызмет көрсетуге жұмсалған жалпы шығын 2023 жылғы мәліметтер бойынша 24360,852 мың теңгені құрайды, оның 14050,22 мың теңгесі игерілді.

1.2 Коммуналдық қалдықтардың жағдайын талдау

Халықаралық практикада ТҚҚ үш бөлікке жіктелген, олар ТҚҚ ортақ құрамына кіретін, бірақ өңдеу және/немесе көму тәсіліне қарай өзара ерекшеленетін үш "қалдық легіне" сәйкес келеді.

1. Коммуналдық қалдықтар (тамақ қалдықтары; қағаз және картон, оның ішінде орау материалдарын қоса алғанда, пластмассалар, орау материалдарын қоса алғанда; шыны, фарфор, фаянс және саз қалдықтары; бау-бақша қалдықтары, ағаш қалдықтары; тоқыма; сүйектер; былғары, резеңке; металл қалдықтары).

2. Қауіпті ТҚҚ – адамның тыныс-тіршілігінің нәтижесінде қалыптасатын тұтыну қалдықтары, сондай-ақ қалыптасу сипаты осыған ұқсас, өзінің құрамы мен қасиетіне қарай қауіпті қалдықтарға жатқызылуы мүмкін өндіріс қалдықтары. Оларға мынадай қалдықтар жатқызылады:

пайдаланылған батареялар мен аккумуляторлар;

пайдаланылған электр жабдығы мен электронды жабдық;

құрамында сынап бар қалдықтар (люминесцентті лампалар мен термометрлер);

медициналық және ветеринариялық қалдықтар;

тұрмыстық химия қалдықтары;

құрамында асбест бар қалдықтар;

адамның тыныс-тіршілігінің нәтижесінде қалыптасатын басқа да қауіпті қалдықтар.

3. Басқа ТҚҚ – қауіпті болып табылмайтын, бірақ жинау, шығару және кәдеге жарату үшін бірінші лектен өзгеше тәсілдерді қолдану талап етілетіндіктен, аралас қалдықтарға жатқызуға болмайтын қалдықтар. "Басқа ТҚҚ" мынадай қалдықтар жатқызылады:

құрылыс қалдықтары;

ірі габаритті қалдықтар;

кәдеге жаратуға жататын автомобильдер;

пайдаланылған автомобиль шиналары;

сарқынды суларды өндеуден қалған қалдықтар строительные отходы;

Қазіргі уақытта республикадағы ТҚҚ-ның мардымсыз бөлігі ғана (әртүрлі бағалау бойынша 3%-дан 5%-ға дейін) кәдеге жаратылатынын талдау көрсетіп отыр. Тиісінше, қалған қалдықтар полигондарға орналастырылады, бұл ретте олардың құрамындағы қайталама материалдық ресурстар жоғалып кетеді.

Қауіпті тұрмыстық қалдықтар

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында қауіпті тұрмыстық қалдықтардың қалыптасу және оларды халықтан жинау көлемін қандай да бір есепке алу жүргізілмейді. Бұған медицина мекемелерінде жиналатын медициналық қалдықтарды есепке алудың қатысы жоқ. Дегенмен, қауіпті қалдықтар, әдетте, халықтан, кәсіпорындар мен ұйымдардан жиналатын ТҚҚ-ның жалпы массасының шамамен 1%-ын құрайтынын әлемдік тәжірибе көрсетіп отыр.

Пайдаланылған батареялар мен аккумуляторлар. Қазақстанда қауіпті тұрмыстық қалдықтардың осы түрін жинау мен арнайы өндеудің қандай да бір орталықтандырылған жүйесі жоқ. Атап айтқанда, кез келген үлгідегі пайдаланылған аккумуляторлар мен батареяларды кәдеге жарату үшін өндірушінің кеңейтілген жауапкершілігінің жүйесі құрылмаған, бұл көбінесе, тиісті нормативтік құқықтық базаның болмауына байланысты. Осылайша, қалдықтардың бұл түрі, негізінен, ТҚҚ-ның ортақ легімен жиналады және қазіргі полигондарға не үйінділерге көмуге түседі.

Алайда, пайдаланылған автомобиль (қорғасын) аккумуляторларын жинайтын реттелмейтін стихиялы нарық бар. Бұл ретте жиналған аккумуляторлар бейберекет тәсілмен, көбінесе еңбек пен денсаулықты қорғау қағидалары бұзыла отырып өңделеді және кейіннен түсті металдардың бөліп алынған құнды фракциялары қайта балқытуға түседі.

Пайдаланылған электр жабдығы мен электронды жабдық. Қауіпті қалдықтардың бұл түрінде орын алған жағдай жалпы пайдаланылған аккумуляторлар мен батареяларда байқалып отырған жағдайға ұқсас. Сондай-ақ электр аспаптары мен тұрмыстық техниканың жекелеген түрлерін қабылдау және бейберекет өңдеу бойынша шектеулі стихиялы нарық бар, негізінен оның мақсаты – түсті және қымбат бағалы металдарды алу. Өндірушілер мен өнім берушілердің жабдық пен техниканы кәдеге жарату үшін кеңейтілген жауапкершілігінің жүйесі жолға қойылмаған.

Құрамында сынап бар қалдықтар (люминесцентті лампалар мен термометрлер). Құрамында сынап бар қалдықтардың өз ерекшелігі бар. Атап айтсақ, кейіннен қайта өңдеу (демеркуризация) мақсатында ұйымдар мен мекемелерде құрамында сынап бар (люминесцентті) лампаларды және медицина мекемелерінде сынапты термометрлерді жинау жүйесі жолға қойылған. Сонымен бірге Қазақстанда құрамында сынап бар қалдықтарды өңдейтін және/немесе қайта өңдейтін кемінде 16 кәсіпорын жұмыс істейді, олардың ішінде 8 кәсіпорын демеркуризациямен айналысады. Алайда, халықтан құрамында сынап бар қалдықтарды жинау жүйесі жоқ, оның бір себебі – тиісті нормативтік құқықтық базаның, сондай-ақ осы қалдықтарды қабылдау пункттерінің болмауында. Осылайша, бұл қалдықтар халықтан ТҚҚ-ның жалпы легіне түседі.

Медициналық және ветеринариялық қалдықтар. Жоғарыда атап өтілгендей, қалдықтардың осы түрін есепке алу, жинау және кейіннен өңдеу жүйесі медициналық және ветеринариялық мекемелер үшін ғана жолға қойылған. Бұл жүйе Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің қарамағында. Алайда, халықтан медициналық және ветеринариялық қалдықтарды жинау жүйесі жоқ, оған тиісті нормативтік құқықтық базаның, сондай-ақ осы қалдықтарды қабылдау пункттерінің болмауы себеп болып отыр. Осылайша, бұл қалдықтар халықтан ТҚҚ-ның жалпы легіне түседі.

Тұрмыстық химия қалдықтары. Халық үшін де, кәсіпорындар мен ұйымдар үшін де тұрмыстық қауіпті қалдықтардың бұл түрін жинау мен кәдеге жаратудың жолға қойылған жүйесі жоқ. Мұнда да осы қалдықтарды жинауды, өңдеуді (жоюды) және көмуді регламенттейтін нормативтік құқықтық база жоқ. Соның салдарынан тұрмыстық химияның бұл қалдықтары ТҚҚ-ның жалпы легіне түседі.

Құрамында асбест бар қалдықтар. Соңғы жылдары Қазақстан Республикасында қалдықтардың осы түріне қатысты өзгерістер болып жатыр. Атап айтқанда, нормативтік құқықтық базаға құрамында асбест бар қалдықтарды есепке алуға қойылатын талаптарды қатаңдататын және оны регламенттейтін өзгерістер енгізілуде.

Алайда, бұл қалдықтарды жинау және өңдеу не көму тұрғысынан елеулі өзгерістер әлі бола қойған жоқ. Атап айтқанда, бұл қалдықтарды бөлек жинау және уақытша сақтау жүйесі жолға қойылмаған, оларды есепке алу жүргізілмейді және оларды өңдеу не көму үшін арнайы объектілер жоқ.

Қауіпті қалдықтарды жинау мен көму жүйесінің түйінді проблемалары.

Жоғарыда баяндалғанды қорытындылай келе, тұрмыстық қауіпті қалдықтармен жұмыс істеу саласында қазіргі кезде мынадай түйінді проблемаларды бөліп көрсетуге болады:

тұрмыстық қауіпті қалдықтарды есепке алу жүйесінің болмауы;

бөлек жинаудың жолға қойылған жүйесінің мүлдем дерлік болмауы;

құрамында сынап бар тұрмыстық қалдықтарды қоспағанда, қауіпті тұрмыстық қалдықтарды өңдеу не жою жөніндегі кәсіпорындар мен объектілердің болмауы;

қауіпті тұрмыстық қалдықтарды көметін арнайы объектілердің болмауы;

есепке алу, жинау, өңдеу, жою және көму саласындағы нормативтік құқықтық базаның дамымауы;

пайдаланылған қауіпті тұрмыстық қалдықтарды кәдеге жарату үшін өндірушілер мен өнім берушілердің кеңейтілген жауапкершілігінің болмауы.

Басқа тұрмыстық қалдықтар.

Қауіпті тұрмыстық қалдықтар сияқты, қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында басқа тұрмыстық қалдықтардың қалыптасу және оны халықтан жинау көлемін қандай да бір есепке алу жүргізілмейді. Құрылыс қалдықтары мен ірі габаритті қалдықтар халықтан, кәсіпорындар мен ұйымдардан жиналатын ТҚҚ-ның жалпы массасының шамамен 5%-ын құрайтынын әлемдік тәжірибе көрсетіп отыр.

Тұтастай алғанда, қалдықтардың бұл түрін бөлек жинау жүйесі жолға қойылмағанын атап өтуге болады, атап айтқанда, халықтан мұндай қалдықтарды жинайтын орталықтандырылған пункттер жоқ. Сондай-ақ оларды қайта өңдейтін арнайы кәсіпорындар да жоқ.

Төменде басқа тұрмыстық қалдықтардың әрбір түрі үшін бөлек-бөлек ағымдағы жағдайдың ерекшеліктері қысқаша келтірілген.

Құрылыс қалдықтары. Ерекшеліктері жоқ.

Ірі габаритті қалдықтар. Басқа тұрмыстық қалдықтардың бұл түрі үшін жинаудың шектеулі стихиялы нарығы бар, оның мақсаты – құнды құрамдас бөліктерін (мысалы, ескі жиһаздан сүректі) алу.

Кәдеге жаратылуға тиіс автомобильдер Қазақстан экономикасының дамуымен бірге автомобиль паркі де ұлғайып келеді, пайдаланылған автомобильдердің де саны артып келеді.

Қазіргі уақытта пайдаланылған автомобильдерді қайта өңдеуге қойылатын талаптар заңнамалық тұрғыдан реттелмейді. Пайдаланылған автомобильдерді қайта өңдеу

жөніндегі ресми кәсіпорындар жоқ. Сонымен қатар, басқа тұрмыстық қалдықтардың осы түрін металл сынықтары ретінде қабылдайтын шектеулі стихиялы нарық бар.

Пайдаланылған автомобиль шиналары. Автомобиль паркінің өсуі жаңа қалдықтардың, оның ішінде тозған шиналардың қалыптасуына әкеп соқтыратыны сөзсіз. Облыстардың аумақтарында тозған шиналар әртүрлі көлемде жинақталған, бұлар қазіргі уақытта қалдықтар пайда болған жерлерде, стихиялы үйінділерде ашық және жабық тәсілдермен сақталады.

2012 жылы "Қалдықтар. Автокөлік шиналары. Жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік талаптары" атты Қазақстан Республикасының 2187-2012 ҚР СТ ұлттық стандарты қабылданды, онда қалдықтарды сақтаудың, тасымалдаудың, кәдеге жаратудың және өңдеуді нақты тәртібі айқындалған.

Қазақстанда басқа тұрмыстық қалдықтардың осы түрін қайта өңдеу жөнінде инфрақұрылым бар. Астана, Алматы, Шымкент, Қызылорда қалаларында тозған шиналар мен резеңке-техникалық қалдықтарды қайта өңдеуді жүзеге асыратын кәсіпорындар жұмыс істейді. Сонымен қатар, пайдаланылған автомобиль шиналарының көпшілігі санкцияланбай өртеледі және полигондарға көміледі. Тозған шиналарды регенерат, құрылыс мақсатындағы және техникалық мақсаттағы материалдар өндірісі үшін қайталама шикізат ретінде пайдалану үлесін ұлғайту қажет.

Сарқынды суларды өңдеуден қалған қалдықтар. Басқа тұрмыстық қалдықтардың бұл түрі өзінің қалыптасу табиғаты жағынан жоғарыда қарастырылған ТҚҚ түрлерінің бәрінен өзгешеленеді. Өзгеше айтқанда, бұл қалдықтар өнеркәсіптік қалдықтар санатына жатқызылады, өйткені елді мекендердің кәріздік тазарту құрылыстарында (бұдан әрі – КТҚ) тұрмыстық сарқынды суларды тазарту процесінде пайда болады. Тұрмыстық қалдықтарды қайта өңдеу тұрғысынан КТҚ-дан шығатын қалдықтардың екі түрі қызығушылық тудырады: бастапқы тұндырғыштарда жиналатын органикалық фракция және аэротенктерден алынатын пайдаланылған активті тұнба. Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында бұл қалдықтар өңделмейді. Бұл Шымкент қаласына қатысты емес, мұндағы кәсіпорындардың бірінде өзгелерімен қатар КТҚ шөгіндісін анаэробты ыдырататын қондырғы салу көзделетін инвестициялық жоба іске асырылуда.

Су-кәріз секторының басқа кәсіпорындарына КТҚ-дан шыққан қалдықтар не шөгіндіні кептіруге және сақтауға арналған арнайы алаңдарға (тұнба алаңдары) жинақталатын, не кейіннен тыңайтқыш ретінде пайдалану үшін жеке және заңды тұлғаларға сатылатын практика тән. Кәдеге жаратудың соңғы тәсілі заңды болып табылмайтынын атап өту керек, өйткені санитариялық-эпидемиологиялық талаптарға сәйкес КТҚ-дан алынған шөгіндіні техникалық дақылдар мен жем-шөп дақылдарын өсіру үшін ғана тыңайтқыш ретінде пайдалануға болады. Алайда, су-кәріз секторының кәсіпорындарында КТҚ-дан алынған шөгіндінің соңғы пайдаланылуын бақылау мүмкіндігі жоқ.

Сонымен қатар, МБӨ технологияларын, яғни биогаз өндіру және кейіннен "жасыл" электр энергиясын өндіру мақсатында анаэробты ыдырату технологияларын пайдаланатын ТҚҚ өңдеу жөніндегі зауыттарда КТҚ-дан алынған қалдықтардың органикалық фракцияларын өңдеу әлеуеті бар.

Басқа тұрмыстық қалдықтарды жинау мен кәдеге жарату жүйесінің түйінді проблемалары қауіпті тұрмыстық қалдықтардың проблемасына ұқсас. Атап айтқанда, осы қалдықтардың қалыптасу көлемін есепке алу жүйесі жоқ, оларды бөлек жинау жолға қойылмаған, оларды қайта өңдеу жөніндегі қуаттар жоқ, осы салада құқықтық реттеу жолға қойылмаған және соңғысы, басқа тұрмыстық қалдықтарды, атап айтқанда қаптама материалдарын кәдеге жарату үшін өндірушілер мен өнім берушілердің кеңейтілген жауапкершілігінің жүйесі жоқ.

КҚББ іске асырылуын талдау

Позитивті факторлар: 1. Бұл сектор әлемдік тәжірибеде зерттелген – оны жаңғыртудың дәлелденген технологиялары мен шешімдері бар. 2. Нарық әлеуетті инвесторлар мен жеке қаржыландыру көздері үшін ашық. 3. "Жасыл" энергетиканы дамыту үшін қатты тұрмыстық қалдықтарды пайдаланудың бар әлеуеті. 4. КТҚ-дан алынған қайталама ресурстарды пайдалану әлеуеті.	Теріс факторлар: 1. Жинау жүйесі дамымаған, негізінен КҚҚ бөлек жинау. 2. Республиканың барлық дерлік аумағында қалдықтарды алдын ала өңдеусіз көму. 3. Қалдықтарды қайта өңдеу және кәдеге жарату көлемінің төмендігі. 4. Қолданыстағы қатты тұрмыстық қалдықтарды орналастыру орындарының санитарлық ережелерге және экологиялық талаптарға сәйкес келмеуі.
Мүмкіндіктер: 1. КҚҚ жинау мен сұрыптаудың тиімді жүйесі. 2. ТҚҚ басқару жүйесіне аймақтық тәсілді енгізу. 3. Қалдықтарды өңдеу және кәдеге жарату көлемін ұлғайту. 4. КҚҚ жинаудың, тасымалдаудың және өңдеудің маңызды және үнемді құралдарына қол жеткізу. 5. Аудан аймағында полигондарды рекультивациялау. 6. Халықаралық стандарттарға сәйкес келетін КҚҚ полигондарын салу. 7. Жер учаскелерін қатты тұрмыстық қалдықтарды ластаудан және қоқыстан босату, ауыл шаруашылығы жерлерін қалпына келтіру, жер ресурстарын ұтымды пайдалану.	Қатерлер: 1. Қалдықтардың жинақталған аймақтарында күрделі экологиялық жағдайлардың пайда болуы. 2. Шығарылатын қалдықтар көлемінің еселеп артуы. 3. Климаттың өзгеруіне әсер ететін қолданыстағы полигондардың ауаны ластауы. 4. Белгілі бір аумақта ғана тіршілік етуге тән өсімдіктер мен жануарлардың әртүрлі түрлерінің жойылуы. 5. Ауыл шаруашылығына жарамды жерлердің қысқаруы. 6. Барлық тірі организмдерде әртүрлі аурулардың дамуы.

1.3 Коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу қызметтері саласындағы тарифтердің нормативтік базасы

Атырау облысы Махамбет аудандық мәслихатының 2023 жылғы 7 сәуіріндегі №19 шешімімен Махамбет ауданы бойынша қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, тасымалдау, сұрыптау және шығару бойынша халыққа арналған тарифтер бекітілді:

Кесте 1.64

Махамбет ауданы бойыншахалық үшін тұрмыстық қатты қалдықтарды жинауға, тасымалдауға, сұрыптауғажәне көмуге арналған тарифтер

Атауы	Есептік бірлік	Теңге (қосылған құн салығысыз)
Жайлы үйлер	Бір тұрғыннан, айына	265,40
Жайлы емес үйлер	Бір тұрғыннан, айына	285,06
Бір бірлігіне (көлеміне) жылдық тариф	1 м3	1965,93

Облыста аудан аумақтарын санитарлық тазалау және коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу бойынша қызмет көрсету саласында бірнеше кәсіпкерлер бар, олар: "Нұрай" ЖК, "Болатова" ЖК, "Жомартжан" ЖШС, "Қорғанов" ЖК, ЖШС "Қызмет Сервис Сарайшық".

Махамбет ауданының барлық ауылдық округтерінде қоқыс (қайта өңдеуге жарайтын) жинайтын пункттер жоқ. Төменде облыс орталығы – Атырау қаласындағы қоқыстарды (қайта өңдеуге жарайтын) қабылдау пункттері берілген:

1)Темирсбыт - Қайта өңдеуге жарайтын қоқыстарды қабылдау пункттері, Металлообработка 66, Гурьевснаб ауданы, Атырау;

2)Аскар и К – Макулатура қабылдау пункттері, металлолом қабылдау: Құттығай батыр к-сі, 7Б, қ. Атырау, Қазақстан, телефон +7 (775) 260-01-18;

3)Asia Metal Scrap - Макулатура сатып алу, металл қабылдау және өңдеу компаниясы: Құттығай батыр к-сі, 51, қ. Атырау, телефон +7 (7122) 98-00-75;

4)Есо Like Қайталама шикізатты қабылдау, қара және түсті металл сынықтарын қабылдау: Зейнолла Қабдолов д-лы, 52, қ. Атырау;

5)Есо Like Макулатура және қайталама шикізат, қалдықтарды жою: 2-і к-сі, 7Б, СМП-136 шағын ауданы, Атырау, Қазақстан. Телефон +7 (775) 000-23-25. сайт ecolike.kz.;

6)Аскар и К Қайталама шикізатты қабылдау, металлолом сатып алу:Құттығай батыр к-сі, 4, қ.Атырау;

7)Металлолом қабылдау Макулатура қабылдау пункттері, металл қабылдау: Жәнібек Хан к-сі, 18А, қ. Атырау;

8)Аккумулятор қабылдау, дүкен Макулатура сатып алу, металлолом қабылдау пункті: Сырыма Датов к-сі, 188, қ.Атырау;

9)Қайталама шикізатты қабылдау: қ. Атырау, Элеватор ауданы;

10)Металлолом сатып алу: Макулатура және қайталама шикізат қабылдау пункттері : Ақын Сара д-лы, 21, қ.Атырау,телефон +7 (700) 410-11-11.

2. ҚОЙЫЛҒАН МАҚСАТТАР, МІНДЕТТЕР ЖӘНЕ НЫСАНАЛЫ КӨРСЕТКІШТЕР

	Қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау, тасымалдау, кәдеге жарату, қайта өңдеу және көму бойынша көрсетілетін қызметтер кешенінің тиімділігін,
--	---

Бағдарламаның мақсаты	сенімділігін, экологиялық және әлеуметтік қолайлылығын арттыру, қатты тұрмыстық қалдықтарды қайта өңдеу үлесін арттыру, сондай-ақ қалдықтарды қауіпсіз көмуді қамтамасыз ету.
Бағдарламаның міндеттері	1. Коммуналдық қалдықтарды (қауіпті, көлемді, автокөлік және басқалар) түзілу көзіне бөлек жинауды кеңінен енгізу. 2. Санитарлық және экологиялық нормаларға сәйкес келмейтін қолданыстағы ҚҚҚ полигондарын рекультивациялау. 3. ҚҚҚ жинау және тасымалдау жүйесін жаңғырту. 4. Тұрмыстық қатты қалдықтар полигондарының жұмыс істеп тұрғандарын қалпына келтіру және санитариялық қағидалардың заманауи талаптарына сай келетін, тұрмыстық қатты қалдықтарды қабылдау, сұрыптау, өңдеу және көму инфрақұрылымы күрделі жаңаларын салу. 5. Тұрмыстық қатты қалдықтарды өңдеуді "жасыл" экономиканы дамыту қағидаттары мен тұжырымдамасы шеңберінде және соларға сәйкес өңдеуді енгізіп, жүйелі түрде өрістету. 6. ҚҚҚ бөлек жинау жүйесін жетілдіру.
Мерзімдері және бағдарламаны іске асыру кезеңдері	2024 - 2033 жылдар
Межелі көрсеткіштер	1) Тұрмыстық қатты қалдықтарды түзілу көзінде бөлек жинауды енгізу – 100 %; 2) ҚҚҚ жинау және тасымалдау жүйесін жаңғырту – 100 %; 3) Қайта өңделетін материалдарды (макулатура, пластмасса, шыны, ағаш, металл сынықтары, электр жабдықтары, шиналар және т.б.) жинау пункттерін ұйымдастыру. Тендер өткізу – 100 %. 4) ҚҚҚ өңдеу қондырғыларын енгізу (50%). 5) Санитарлық және экологиялық нормаларға сәйкес келмейтін қолданыстағы ҚҚҚ полигондарын рекультивациялау (70%).
Қаржыландыру көздері	Жергілікті бюджет, Жеке инвестиция, Республикалық бюджет

Бағдарламаны іске асыру жөніндегі іс-шаралар мынадай базалық қағидаттарға сәйкес әзірленген:

қалдықтармен тұрақты жұмыс істеу қағидаты, ол қалдықтармен жүргізілетін барлық операцияларды тиісті бақылауды қамтамасыз етуге, қалдықтарды көмуге байланысты қоршаған ортаға келтірілетін зиянды қысқа, орта және ұзақ мерзімді перспективада төмендетуге арналған;

"ластаушы төлейді" қағидаты – қоршаған ортаның ластануына жауапты адам қоршаған ортаның қолайлы жағдайын қамтамасыз ету үшін қалдықтармен жұмыс істеу бойынша мемлекеттік органдар мақұлдаған шығыстарды көтеруі тиіс;

ашықтық және айқындылық қағидаты – көрсетілетін қызметтерге ашық тендерлерді біртіндеп орнықты енгізу, берілетін конкурстық ұсыныстарды ашық бағалау және нормалар мен стандарттарды әділ қолдану;

қалдықтармен жұмыс істеу және оларды өңдеу технологияларының иерархиясы қағидаты;

барынша жақсы қолжетімді және шығынды әрі тиімді технологияларды енгізу қағидаты;

өңделетін қуаттардың қалдықтардың қалыптасу көзіне жақын орналасуы қағидаты.

3.МАҚСАТҚА ЖЕТУДҢ ЖОЛДАРЫ, НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ ШАРАЛАР

Қол жеткізу жолдары мен шаралар жүйесі қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіруге бағытталған ұйымдастырушылық, ғылыми-техникалық, технологиялық, сондай-ақ экономикалық шараларды қамтуы мүмкін.

3.1 КҚҚ басқару жөніндегі шетелдік оң тәжірибеге шолу

ТҚҚ басқару саласында жоғары стандарттарға қол жеткізген елдердің қатарына, ең алдымен Еуропа Одағының елдері жатады. Еуропа Одағының (бұдан әрі – ЕО) елдерінде ТҚҚ-мен жұмыс істеу саласын реттеу Директивалардың негізінде жүргізіледі . Директиваға сәйкес қатысушы мемлекеттер орынды қағидаларға және қалдықтарды басқару әдістеріне сәйкес иерархияны сақтауға тиіс.

Бұл ретте, басымдықтардың мынадай ұғымдары айқындалады:

қалдықтардың қалыптасуын болдырмау: қалдықтардың санын және олардың қоршаған ортаға немесе адам денсаулығына келеңсіз әсерін немесе осы заттың құрамындағы зиянды заттардың санын қысқарту үшін зат қалдыққа айналғанға дейін шара қолдану қажет;

қайтадан пайдалану: одан кейін затты ол арналған мақсатта қайтадан пайдалануға болатын кез келген әрекет;

қайтадан пайдалануға дайындау: қалдыққа айналған өнімдерді немесе өнімдердің құрауыштарын одан кейін қосымша өндемей пайдалануға болатын тестілеу, тазарту немесе жөндеу;

қайта өңдеу: қандай да бір мақсатта пайдалану үшін қалдықтарды бұйымдарға, материалдарға немесе заттарға қайтадан өңдеу (энергия немесе отын алуды қоспағанда) ;

көму: қалдықтарды ауаға, жерге немесе суға орналастыру, тіпті бұл әрекет материалдық ресурстарды немесе энергияны алудың қайталама салдары ретінде болса да.

Иерархиядан көрініп тұрғандай, қалдықтарды бұйымдар, материалдар немесе заттар өндірісі үшін пайдаланудың қалдықтарды энергия немесе отын алу үшін пайдаланудың алдында зор басымдығы бар. Қалдықтарды жинаумен, тасымалдаумен және қайта өңдеумен айналысатын компанияның меншік нысанына қарамастан, ЕО елдерінде

қалдықтармен жұмыс істеудің барлық дерлік схемаларында қалдықтарды тікелей олар қалыптасатын жерлерде (үй қожалықтарында, өндірісте, офистік үй-жайларда және т.б.) бастапқы сұрыптау көзделеді. ЕО елдерінде 2015 жылға қарай тым болмағанда қағазға, пластмассаға, шыны мен металға қатысты бөлек жинауды енгізу мүмкін болды.

Сурет. 3.1 Германияда қоқыстарды бөлек жинау

Органикалық қалдықтар да бөлек жиналып, қорда өндіру мен биоыдырату үшін пайдалануға жіберілуге тиіс немесе үй жануарларына беріледі.

Сурет.3.2 Үйде компост жасау әдісі.

Азық-түлік қалдықтарын компост салатын шелек.

Қалдықтарды сұрыптаудың неғұрлым жиі кездесетін нұсқаларында қауіпті және қауіпсіз қалдықтарға бөлу көзделеді. Қауіпті қалдықтар бөлек жиналып, арнайы жинау пункттеріне жіберілуге тиіс, сол жерден олар арнайы компанияларға өңдеуге жіберіледі. Жеке тұлғалар, әдетте, қауіпті қалдықтарды жинау пункттеріне өздері әкеледі.

Өнеркәсіптік кәсіпорындар үшін жинауды тікелей өндірісте ұйымдастыруға болады. Қалдықтардың қалған түрлері үшін (мысалы, гальваникалық элементтер) өңдеуші компаниялар қоғамдық жерлерде, мысалы, супермаркеттерде жинау пункттерін ұйымдастыра алады. Халықтың назарын аудару үшін жинауға арналған ыдыстар ашық түстермен боялады, олардың қатарына қалдықтардың тиісті түрлерімен жұмыс істеу туралы ақпараты бар стенділер орналастырылуы мүмкін.

Қалған қауіпсіз қалдықтардан ірі габаритті қалдықтар бөліп алынады: тұрмыстық және офистік техника, құрылыс қоқысы, жиһаз және т.б. Бұл қалдықтар, әдетте, арнайы жинау пункттеріне шығарылады, онда олардың негізгі элементтері (мысалы, тоңазытқыштардан фреон) алынып, кейіннен арнайы компаниялар оларды қайта өңдеуді және/немесе кәдеге жаратуды жүзеге асырады.

Көрсетілген Директиваға сәйкес полигондар көмілетін қалдықтардың түріне қарай үшке бөлінеді: қауіпті қалдықтарға арналған полигондар, қауіпсіз қалдықтарға арналған полигондар, инертті қалдықтарға арналған полигондар. ТҚҚ қауіпсіз қалдықтарға арналған полигондарға көміледі. Қауіпсіз қалдықтарға арналған полигондарға топырақты, жерасты және жерүсті суларды қорғау (жерді оқшаулау, фильтратты жинау және залалсыздандыру, геологиялық тосқауыл), жер бетін оқшаулау, үйінді газын жинау, биологиялық қайта қопсыту, мониторинг, түсетін қалдықтарды бақылау, қалдықтарды тығыздау, оңалту (объектіні күтіп ұстау және мониторингтеудің 30 жыл мерзімге арналған бағдарламасын іске асыру), рұқсат және басқалары бойынша талаптар қойылады.

Шет елдердің бәрінде белгілі бір шамада тауарлар мен қаптама өндірушісінің өздері нарыққа айналымға енгізген осы тауарлар мен қаптаманың тіршілік циклі үшін кеңейтілген жауапкершілік (ӨКЖ) қағидаты іске асырылады. ЕО елдерінде қаптама мен қаптама материалдарына қойылатын міндетті талаптар енгізілген, онсыз өнімді ЕО бірыңғай нарығына шығаруға болмайды:

қаптаманың көлемі мен массасы тауардың сақталуы мен тұтынушының қауіпсіздігін қамтамасыз етуі үшін ең аз қажетті болуға тиіс;

қаптаманың құрамына қауіпті заттардың ең аз көлемі ғана кіруі тиіс (атап айтқанда, қорғасын, кадмий, сынап пен хром қамтылуының шекті жол берілетін нормалары белгіленуге тиіс);

физикалық қасиеті мен дизайны жағынан қаптама бірнеше мәрте пайдалануы үшін, ал қызмет мерзімі аяқталғаннан кейін қайталама айналымға енгізу үшін жарамды болуға тиіс. Яғни пайдаланылған қаптама тауар өніміне қайта өңделуге және/немесе энергетикалық мақсаттарда рекуперациялануға тиіс;

өнім өндірісі кезінде бастапқы шикізат пайызын азайту, қайталама шикізатты пайдалану мүмкіндіктерін іздестіру.

Сондай-ақ ЕО елдерінде осы сектор бойынша халықпен белсенді жұмыс жүргізіледі. Осылайша, ЕО-да жұмыс істейтін негізгі қағидат – "ластаушы төлейді".

3.2 Бағдарламаны іске асыру кезеңдері

Бағдарламаны іске асырудың кезеңдік тәсілі.

1-кезең – пилоттық, 2024 – 2033 жылдар. Бұл кезеңде ТҚҚ басқару бойынша өңірлік бағдарламаларды дайындау, Бағдарламаны іске асыру тетіктері мен қағидаттарын пилоттық енгізу көзделеді. Халықпен тығыз жұмыс істеу.

Махамбет ауданы аумағында 11 қатты тұрмыстық қалдықтар полигоны, бір қолданыстан шыққан қалдықтар үйіндісі (Еңбекшіл ауылы) және бір жаңа қоршалған қатты тұрмыстық қалдықтар полигоны (Ақжайық ауылы) бар. Демек, жалпы саны 30797 адам тұратын және 500-ге жуық шаруа қожалығы 2 демалыс орны жұмыс істеп тұрған ауданда 11 полигоны жұмыс істейді. Қолданыстағы барлық полигондар Қазақстан Республикасы заңнамасының экологиялық талаптары мен санитарлық нормаларына сәйкес келмейді.

Сондықтан, қолданыстағы 11 полигонның орнына Қазақстан Республикасы заңнамасының экологиялық және санитарлық талаптарына сәйкес келетін 2-3 ТҚҚ өткізу пункті мен 1-2 жаңа ТҚҚ полигонын салу орынды деп санаймыз. Құрылыс кезінде қызмет көрсететін елді мекендерден қысқа қашықтықта орналасқан 3-5 полигонды (полигондарды) пайдалануда қалдыру ұсынылады. Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкес келмейтін барлық полигондардың қалған бөлігі рекультивациялануы және жойылуы тиіс. Ақжайық ауылындағы жаңа қоршалған қатты қалдықтар полигонының қажеттілігін анықтап, оны Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптары бойынша өткізу станциясына немесе жаңа типті КҚҚ полигонына сәйкестендіру ұсынылады.

Тұрғындармен өзара іс-қимыл жасау және коммуникация шаралары.

ТҚҚ басқаруда кең жұртшылықты хабардар ету үлкен рөл атқарады. Хабардар ету ТҚҚ басқару жүйесін жоспарлауға ең ерте кезеңде енгізілетін болады.

Қысқа мерзімді перспективада негізгі көңіл ТҚҚ басқарудың тиімді жүйесі болуының маңыздылығы жөніндегі міндеттерге шоғырланатын болады:

қалдықтармен қате жұмыс істеудің теріс әсерін талқылау;

қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы сәтті практикалық тәжірибені танымал ету;

ауданда қалдықтармен жұмыс істеу жүйесінің танылуы (қоқыс контейнерлерінде/қалдықтарды жинау сауаттары мен машиналарда логотиптің бейнеленуі);

Бағдарламаның міндеттеріне қол жеткізу үшін жұртшылықтың және жүйенің басқа да қатысушыларының міндеттерін айқындау;

бөлек жинау мен қайталама материалдық ресурстарды пайдалану артықшылықтарын көрсету

қалдықтармен жұмыс істеу жүйесіндегі өзгерістер және осындай өзгерістердің мақсаттары туралы халықты уақтылы хабардар ету;

қалдықтармен жұмыс істеудің тиімді жұмыс істеп тұрған жүйесіне қажетті инвестициялар жөнінде хабардар болуды арттыру.

Мүдделі жұртшылықтың түйінді топтарына:

тұрғындарға (жұмыс істейтін және жұмыс істемейтін (үй шаруашылығындағы әйелдер, зейнеткерлер, балалар, жұмыссыздар);

мұғалімдерге, волонтерлерге, белсенділер топтары мен мемлекеттік емес ұйымдарға бірінші кезектегі назар аударылатын болады.

Жұртшылықты хабардар ету жөніндегі іс-шаралар қалдықтармен жұмыс істеу бойынша тұрғындармен ақпараттық жұмыс жасау жоспарында көзделіп, мыналарды қамтиды:

жергілікті газеттердегі жарияланымдар;

мектептерде, кең жұртшылық арасында тарату үшін материалдық ресурстарды қайта пайдалану туралы ақпараттық материалдар;

жасыл қалдықтарды үйде компостирлеу туралы кітапшалар;

оқушылар мен студенттердің полигондарға танысу үшін баруларын ұйымдастыру;

оқушылар арасында қалдықтар тақырыбына суреттер, фотосуреттер конкурстары;

оқушыларға, студенттер мен мемлекеттік емес ұйымдарға арналған "Мен тұратын жердегі қалдықтар" тақырыбында интерактивті семинарлар өткізу.

Қалдықтарды жинау және тасымалдау.

Бағдарламада алға қойылған мақсаттарды іске асыру ТҚҚ жинау және шығару бойынша көрсетілетін қызметтер сапасын:

1)ТҚҚ уақтылы шығаруды қамтамасыз ету үшін контейнерлер мен қоқыс тасығыштар паркін жаңарту, іргелес аумақтардың ластануын болдырмау, контейнерлік алаңдардың эстетикалық түрін сақтау;

2)ТҚҚ бөлек жинауды енгізу;

3)ТҚҚ-ның қауіпті және басқа түрлерін бөлек жинау арқылы арттыруды болжайды.

Алға қойылған міндетті шешу үшін техникалық базаны арттыру, атап айтқанда контейнерлік алаңдарды салу, жиналатын қалдықтардың көлемі мен ерекшелігіне байланысты контейнерлерді сатып алу және олардың дизайнын әзірлеу, қоқыс тасығыштар мен басқа да қажетті техника паркін жаңарту жөніндегі іс-шаралар орындалатын болады.

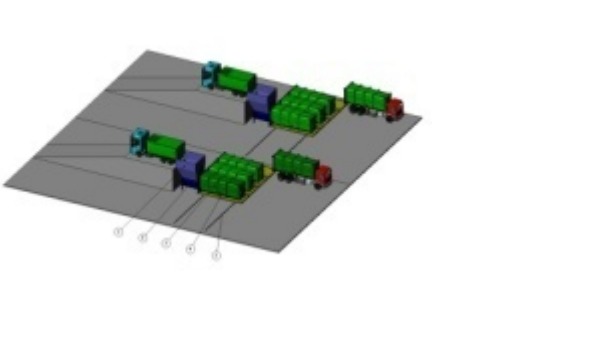
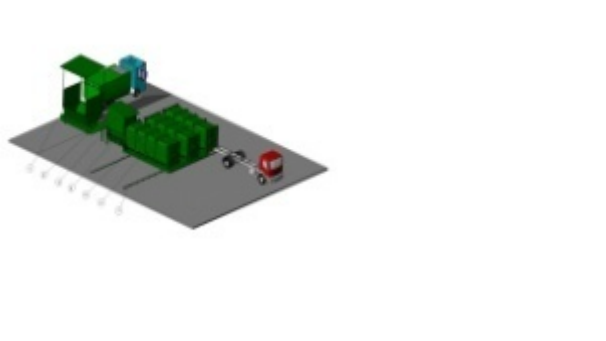
Ауылдық елді мекендерде коммуналдық қалдықтарды жинауды ұйымдастыру өңделуге немесе көмілуге тиіс қалдықтарды өңірлік сұрыптау орталықтарына немесе

полигондарға қайта бағыттау арқылы ауыстырып тиеу пункттерін құру арқылы жүзеге асырылады.

Тасымалдау станциясы - қоқыс жинайтын көліктер жақын маңдағы өндірілетін орындардан қатты тұрмыстық қалдықтарды тасымалдайтын пункт. Қалдықтарды тасымалдау станциясында қалдықтар шағын көліктерден түсіріліп, үлкенірек контейнерлерді ұзақ қашықтыққа тасымалдайтын үлкенірек мамандандырылған көліктерге тасымалданады. Тасымалдау әдетте одан әрі орналастыру үшін полигонға немесе қалдықтарды өңдеушіге дейін жүзеге асырылады.

Қалдықтарды жергілікті көліктерден үлкенірек қоқыс тасымалдайтын көліктерге немесе көліктің басқа түрлеріне тасымалдау 100 шақырымнан астам қашықтағы қоқыс алаңдарына тасымалдау құнын төмендетеді. Бұл белгілі бір аумақта қоқыс жинау жұмыстарына тағайындалған көліктерді, қоқыс таситын көліктерді және олардың бригадаларын белгіленген аумақтағы жинау жұмыстарына уақыт бөлу үшін босатады. Қалдықтарды тасымалдау станциялары қатты тұрмыстық қалдықтарды үнемді тасымалдаудың негізгі құрамдас бөлігі болып табылады.

Қалдықтарды тасымалдау станциясы қалай жұмыс істейді:
Қалдықтарды тасымалдау станциясындағы әдеттегі процестерге қоқыс машиналарын түсіру, қажетсіз заттарды тексеру және шығару (мысалы, автомобиль аккумуляторлары, шиналар, үйінді қалдықтар), тығыздау жабдығы арқылы қалдықтарды нығыздау және үлкен көліктерге тасымалдау жатады.

	
Эстакададан қалдықтарды тиеу	Қалдықтарды конвейер арқылы тиеу

Нысан әдетте ашық немесе жабық аумақты, салмақ өлшеу аймағын және қалдықтарды тасымалдау аймағын қамтиды. Сонымен қатар, қалдықтарды тасымалдау станциясы қалдықтарды тасымалдау желісінің жұмысына арналған жабдықпен жабдықталуы мүмкін, мысалы, ірі көлемдегі қалдықтарға арналған ұсақтағышпен, эстакадамен, пандуспен немесе қалдықтарға қол жеткізуге және үлкенірек контейнерлерге тасымалдауға арналған конвейері бар шұңқырмен немесе пресстер (қалдықтарды түсіру әдісіне байланысты), қалдықтарды нығыздауға арналған пресс-нығыздағыштар. Сондай-ақ қалдықтарды тасымалдау станциясында шелек тиегіш немесе грейфер қондырғысы болуы мүмкін. Елді мекендердің жанында қоқыс

тасымалдау станцияларының орналасуы сұрақтар тудыруы мүмкін. Сондықтан қалдықтарды тасымалдау станцияларына қойылатын талаптар бар, олардың орындалуы осы типтегі нысандардың толық жұмыс істеуін қамтамасыз ете алады.

Коммуналдық қалдықтарды "қалыптасу көзінен" бөлек жинауды енгізу

"Қалыптасу көзінен" бөлек жинауды енгізу үшін бөлек жинауды енгізудің мынадай қадамдары көзделеді:

1-қадам. Биологиялық ыдырайтын (тамақ және жасыл) коммуналдық қалдықтарды "қалыптасу көзінен" бөлек жинау енгізілетін өңірде осындай қалдықтарды көмгенге дейін оларды өңдеу жүйесі бар болған жағдайда, осындай қалдықтарды жинауға арналған жеке, таңбаланған контейнерді орнату арқылы енгізу. Атап айтқанда бұл – шарушылық қожалықтар.

Сурет. 3.3 Биологиялық ыдырайтын (азық-түлік және жасыл) коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесі

Сурет. 3.4 Өсімдіктерді ұрықтандыру үшін үйде компост дайындауға арналған қадамдық нұсқаулар

2-қадам. Қаптамалар мен шыны ыдысты өндірушінің немесе импорттаушының одан әрі пайдалануын немесе өңдеуін қамтамасыз ету үшін оны жинаудың тиімді жүйесін ұйымдастыру мақсатында қаптамалар мен шыны ыдыстың кепіл құнын енгізу.

3-қадам. Қоғамдық орындарда қайталама материалдарды бөлек жинауды енгізу. Қоғамдық орындарда қайталама материалдық ресурстар (қағаз/қатырма қағаз, пластмасса, шыны, металл) үшін қосымша контейнерлерді орнату.

4-қадам. "Қалыптасу көзінен" қайталама материалдарды бөлек жинауды контейнерлік алаңда қайталама материалдық ресурстар (қағаз/қатырма қағаз, пластмасса, шыны, металл) үшін қосымша контейнерлерді орнату арқылы енгізу, бұл ретте барлық қайталама шикізат бір контейнерде орналастырылады. Ол үшін тұрғындардың оларды тез сәйкестендіруі үшін көлемі кемінде 1,1 текше метр, боялған және таңбаланған контейнерлерді пайдалану қажет.

Сурет. 3.5 Үйде бөлек жинауға арналған контейнерлер

Сурет. 3.6 Қоғамдық орындарда бөлек жинауға арналған контейнерлер.

Қауіпті тұрмыстық қалдықтарды жинау жүйесін жасау

Осы бағыттағы жұмыс мынадай тетік бойынша жүргізіледі:

батарейкалар, құрамында сынап бар шамдар, электрондық және электр жабдықтары секілді қауіпті тұрмыстық қалдықтарды жинау пункттерін құру (ЖАО). Осындай қалдықтарды жинау пункттері қоғамдық орындарда құрылатын болады және тұрғындар онда осындай қалдықтарды дербес жеткізетін болады. Бұл ретте, осындай қалдықтар түрлерін қабылдайтын стационарлық пункттерді көрсетілген шамдарды сатуды жүзеге асыратын дүкендерде (дүкендер бөлімдерінде, сауда нүктелерінде) не пәтер иелерінің кооперативтері (ПИК) аумағында құруға болады. Шамдарды қабылдайтын стационарлық пункттердің орналасу орындары мен санын айқындаған кезде олардың тұрғындар үшін қолжетімді мен ыңғайлы болуы ескерілуі тиіс.

Шамдарды жинаудың стационарлық пункттерінің бөгде адамдардың қолы жетпейтін жеке кіреберістері болуы тиіс

шамдарды қабылдау пункттерін шамдарды жинауға арналған арнайы контейнерлердің қажетті мөлшерімен қамтамасыз ету, бұл ретте шамдарды уақытша сақтау пункттерін қажетті құжаттарды ресімдеп, тиісті қорытындылар мен рұқсаттар алып, құру;

істен шыққан энергия үнемдеуші, құрамында сынап бар шамдарды қабылдаудың ұйымдастырылған пункттері туралы тұрғындардың хабардар болуын және олармен қауіпсіз жұмыс істеуді насихаттауды қамтамасыз ету.

Көрсетілген іс-шараларды іске асыру үшін жергілікті атқарушы органдар шамдарды жинау, уақытша сақтау, кәдеге жаратуға әкету жөніндегі жұмыстар мен көрсетілетін қызметтердің "Мемлекеттік сатып алу туралы" Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес орындалуын қамтамасыз етеді. Бұл ретте, конкурстық құжаттамада және жұмыстарды орындауға, қызметтерді көрсетуге арналған мемлекеттік сатып алу туралы шартта мынадай талаптар көзделеді:

өңір тұрғындарынан және бюджеттік ұйымдардан шамдарды жинау;

қызмет көрсетілетін елді мекендердің атауын, өңірлік тиесілігін, шамдарды қабылдау пункттерінің саны мен орналасу орындарын көрсете отырып, олардың саны; шамдарды жинаудың стационарлық пункттерінен жиналған шамдарды шығару кезеңділігі;

ауылдық елді мекендерде, қалаларда аулаларды машинамен аралап, шамдарды жинауға арналған мобильді пункттерді ұйымдастыру; бару кезеңділігін белгілеу;

шамдарды қауіпсіз сақтауды, тасымалдауды және кәдеге жаратуды қамтамасыз ету;

Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарын сақтау;

оны беру мерзімдері мен кезеңділігін көрсете отырып, орындалған жұмыс туралы есеп беру.

Шамдарды жинау, сақтау, тасымалдау және кәдеге жарату қауіпсіздігі мен талаптарының сақталуын бақылауды жергілікті атқарушы органдар, сондай-ақ экологиялық және санитариялық қызметтер жүзеге асырады.

Басқа тұрмыстық қалдықтарды жинау жүйелерін құру

Бұл бағыттағы жұмыс ірі габаритті қалдықтарды мамандандырылған контейнерлік алаңдарға орналастыру үшін орындар дайындауға және оларды тұрақты шығаруды ұйымдастыруға бағытталатын болады. Бұл орындар оларды тасымалдауды халық өз бетімен жүзеге асыра алмайтын ірі габаритті қалдықтарға арналады. Сондай-ақ, мұндай қалдықтар бір аймаққа кемінде бір қабылдау пункті тығыздығымен салынатын қабылдау пункттерінде жиналады деп көзделеді.

Қалдықтарды өңдеу

Қалдықтарды өңдеу технологияларын енгізу жөніндегі халықаралық тәжірибеге және қалдықтарды басқару бойынша ЕО қағидаттарының иерархиясына негізделі отырып, Бағдарламаның мақсаттарын іске асыру қалдықтарды өңдеудің орталықтандырылған объектілерін салу арқылы жүргізіледі, онда мыналар жүзеге асырылады:

қайталама шикізатты алып, жиналған ТҚҚ фракцияларын сұрыптау;

ТҚҚ биологиялық ыдырайтын фракцияларын аэробтық немесе анаэробтық өңдеу. ТҚҚ-нің биологиялық ыдырайтын фракцияларын КТҚ тұнбасымен бірге өңдеу ұсынылады;

ТҚҚ-дың өңделмейтін бөлігінен қалдықтардан алынатын отын өндіру (RDF) – мүмкін болған жағдайда, ТҚҚ көмілуін барынша азайту мақсатында, отынның бұл түрін цемент зауыттары мен ЖЭО-ға бағыттау.

Тұрмыстық қалдықтардың қауіпті түрлері өнеркәсіптік қауіпті қалдықтарға арналған мамандандырылған құрылғыларға жіберіледі.

Негізгі ауыл шаруашылығы қалдықтарын өңдеу тәсілдерінің мысалдары.

Көнді өндеудің бірінші жолы:

Орталық, Шығыс және Оңтүстік Қазақстанның ауыл тұрғындарының күнделікті тәжірибесінде, негізінен, табиғи газ жоқ аймақтарда тезек өндірісі байқалады. Тезек – сабанмен араласқан, ұсақ брикеттерге сығымдалған және кептірілген, отын ретінде пайдаланылатын көң (мысалы, пеште қыздыру немесе тамақ пісіру үшін жағылады). Көңнің тезегі жанғанда жағымды түтін шығарады, жақсы жанады, қоршаған ортаға зиян келтірмейді, ең бастысы, олар үшін көп ақша төлеудің қажеті жоқ, сонымен қатар көнді қайда қою керектігі туралы ойланудың қажеті жоқ, өйткені Қазақстан Республикасының экологиялық кодексіне сәйкес, көнді ТҚҚ полигондарында сақтауға тыйым салынады. Сиырлары, қойлары, тіпті тауықтары барлар өздері жасай алады. Бәлкім, өткен ғасырдың 70-жылдары толығымен дерлік көмірге ауыстырылған бұл балама отын тағы да назар аударуға тұрарлық және кейбіреулер үшін отынның бірден-бір көзіне айналуы мүмкін.

Көнді өндеудің екінші жолы:

Биоотын немесе биогаз – әртүрлі органикалық заттармен, соның ішінде көңмен қоректенетін арнайы микроорганизмдердің (бактериялар мен архейлер) әрекеті нәтижесінде алынатын әртүрлі газдардың қоспасы. Оны алғаннан кейін көң немесе қоқыс құрамында калий, азот, фосфор және топырақ тұзуші қышқылдары бар жоғары сапалы тыңайтқышқа айналады.

Көнді биоотынға өндеудің артықшылықтары айқын::

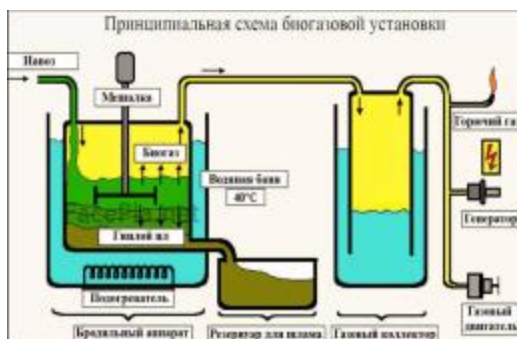
парниктік газдар шығынын азайту;

қалпына келмейтін отынды тұтынуды азайту;

экскременттерді гельминттерден, сондай-ақ әртүрлі қоздырғыштардан тазалау;

ас үй қалдықтарын қайта өндеу мүмкіндігі;

өнімділіктің әртүрлі көлемдегі осындай қондырғыларды орындау мүмкіндігі.

Қалдықтарды кәдеге жарату.

Іске асырылуы қайталама материалдарды пайдалануды ынталандыру, сондай-ақ қосылған құны жоғары тауарларды қайталама шикізаттан өндіру арқылы орындалады.

Мұндай кәдеге жарату орталықтары өңірлік қоқыс өңдеу зауыттарының құрамдас бөлігі ретінде де, сол сияқты дербес кәсіпорындар ретінде де бола алады.

Қалдықтарды көму

Бағдарламаны іске асыру мақсаттарына қол жеткізу үшін қалдықтарды көму:

ТҚҚ өңірлік полигондарын салу;

ауылдық аумақтарға қызмет көрсету үшін шағын полигондар салу;

қолданыстағы ТҚҚ полигондары/қоқыс үйінділері орналасқан жерлерді кезең-кезеңмен қопсыту және қалпына келтіру. Жұмыстар құрылыспен және жаңа полигондарды пайдалануға енгізумен қатар жүргізіледі;

рұқсат етілмеген қоқыс үйінділерімен күрес арқылы жүргізілетін болады.

ТҚҚ өңірлік полигондары осы саладағы озық халықаралық тәжірибені ескере отырып құрылатын болады.

4. ҚАЖЕТТІ РЕСУРСТАР МЕН ҚАРЖЫЛАНДЫРУДЫҢ КӨЗДЕРІ

Бағдарламаны қаржыландыру көздері жергілікті бюджет, оның ішінде Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексінің 29-бабына сәйкес тікелей шетелдік және отандық инвестициялар, отандық, халықаралық қаржылық экономикалық ұйымдардың немесе донор елдердің гранттары, екінші деңгейдегі банктердің қарыздары және Қазақстан Республикасының заңнамасында тыйым салынбаған өзге де көздер болуы мүмкін.

Бағдарламаны кезең-кезеңімен іске асыруға сәйкес Бағдарламаны бюджеттік қаржыландыру белгіленеді:

--	--	--

№ п/п	Іс-шаралар	Көрсеткіш (сапасы/саны)	Аяқтау формасы	Орындауға жауапты	Орындау мерзімі	Болжалды шығындар, теңге	Қаржыландыру көздері
1	2	3	4	5	6	7	8
Атырау облысы, Махамбет ауданы							
1	Аудан аумағын қатты тұрмыстық қалдықтарды басқару саласында бірлескен қызмет көрсету үшін шартты 3-5 учаскеге (жақын аудандарды қамтитын) бөлу	Жерді ұтымды пайдалану. Қазақстан Республикасының табиғатты қорғау заңнамасының талаптарын сақтау	Жерді қалпына келтіру, ауыл шаруашылығы жерлерін қайтару	"Махамбет аудандық тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық, жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары бөлімі" мемлекеттік мекемесінің басшысы	2024-2026 жылдар	Қажет етілмейді	Жергілікті бюджет
2	Рекультивациялау үшін ең алдымен қосу қажет полигон учаскелерін анықтау.				2024-2026 жылдар	Қажет етілмейді	Жергілікті бюджет
3	Тұрмыстық қатты қалдықтарды түзілу көзінде бөлек жинауды енгізу	Полигондағы қатты тұрмыстық қалдықтарды шығару көлемін азайту. 1-пункт, 5-тармақ, 27-тарау, 365 бап ҚР Экологиялық кодексі. Шикізатты	Қатты тұрмыстық қалдықтарды құрғақ (макулатура, пластмасса, шыны, металл және т.б.) және ылғалды (тамақ қалдықтары) фракцияларға сұрыптау. Ауыл шаруашылығында отын немесе тыңайтқыш		2024-2033 жылдар	Қажет етілмейді	Жергілікті бюджет, Жеке инвестициялар, Республикалық бюджет
4	КҚҚ жинау және тасымалдау жүйесін жаңғырту					50 млн. теңге	
	КҚҚ өңдеу қондырғыларын енгізу. Қайта өңделетін материалдарды (макулатура, пластмасса, шыны, ағаш						

5	, металл сынықтары, электр жабдықтары, шиналар және т.б.) жинау пункттерін ұйымдастыру. Тендер өткізу.	ұтымды пайдалану	түрінде күнделікті өмірде қайта өңдеу үшін ҚҚҚ пайдалану және т.б.			30 млн. теңге	
Махамбет ауылдық округі							
1	Полигонды рекультивациялау бойынша жобалық құжаттама ны әзірлеу (ҚОӘБ қоршаған ортаға әсерді бағалаумен егжей-тегжейлі жоба) және оны экология, санитарлық эпидемиология және т.б. саласындағы уәкілетті мемлекеттік органдармен келісу.	Қазақстан Республикасының табиғатты қорғау заңнамасының талаптарын сақтау	ҚОӘБ-мен жұмыс жобасы, Мемлекеттік экологиялық сараптама (МЭҚ) қорытындысы, санитарлық-эпидемиологиялық қорытынды (СЭҚ); Қоршаған ортаға эмиссияға рұқсат	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2030 жылдар	10 млн.	Жергілікті бюджет, Жеке инвестициялар,
2	Жобалық құжаттама бойынша полигонды рекультивациялау жұмыстарын жүргізу.		Жерді қалпына келтіру, ауыл шаруашылығы жерлерін қайтару		2031-2033 жылдар	30 млн.	
	Округтің елді мекендерінде құрғақ және сұйық тұрмыстық қалдықтарды бөлек	Елді мекендер шегінде	Тұрмыстық қалдықтарды уақытша	Қоршаған ортаны			

3	сақтауға арналған бетон алаңдарын ұйымдастыру және контейнерлер орнату.	рұқсат етілмеген полигондарды жою	реттелген қалпы сұрыптап сақтау	қорғауға жауапты тұлға	2024-2026 жылдар	10 млн.	Жергілікті бюджет
4	Тұрмыстық қалдықтарды тікелей полигонда сұрыптауды ұйымдастыру.				2024-2026 жылдар	5 млн.	
5	Органикалық коммуналдық қалдықтарды бөлек жинауды және оларды қалпына келтіруді ынталандыру, оның ішінде компосттау арқылы. Жергілікті тұрғындар арасында коммуналдық қалдықтарды бөлек сақтау қажеттілігі туралы түсіндіру жұмыстарын жүргізу	Полигондағы КҚҚ шығару көлемін азайту. ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 5-тармақ, 27-тарау, 365 бап.	Қатты тұрмыстық қалдықтарды құрғақ (макулатура, пластмасса, шыны, металл және т.б.) және ылғалды (тамақ қалдықтары) фракцияларға сұрыптау. Ауыл шаруашылығында отын немесе тыңайтқыш түрінде күнделікті өмірде қайта өңдеу үшін ҚҚҚ пайдалану және т.б.	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Әрдайым	10 млн.	Жергілікті бюджет, Жекелі инвестициялар
	Полигонға түсетін қалдықтардың морфологиялық құрамын визуалды бақылау						

[illegible]

Қайта
өңделетін
материалда
рды (макулатура,
пластмасса,
шыны, ағаш,
металл
сынықтары,
электр
жабдықтар
ы, шиналар
және т.б.)
жинау
пункттерін
ұйымдасты
ру. Тендер
өткізу.

Шикізатты
ұтымды
пайдалану

Қайта
өңдеуге
болатын
материалда
р

Қоршаған
ортаны
қорғауға
жауапты
тұлға

2024-2033
жылдар

1 0
млн.теңге

							инвестициялар
10	Елді мекендерде және полигондарда коммунальдық қалдықтарды рұқсатсыз жағудың алдын алу және жолын кесу.	ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 5-тармақ, 27-тарау, 365 бап.	Қоршаған ортаның ластануының алдын алу.	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Әрдайым	Қажет етілмейді	Жергілікті бюджет
11	Полигондарды жабу, мелиорациялау, қоршаған ортаға әсер ету мониторингі және жабылғаннан кейінгі ластануды бақылау жөніндегі тарату қорын құру	ҚР заңнамасын сақтау. ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 16-тармақ, 25-тарау, 350 бап.	Аудандық жерлерді қалпына келтіруге қаражат жинақтау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2033 жылдар.	200 мың теңге/жыл	Жергілікті бюджет
Ақжайық ауылдық округі							
1	Полигонды рекультивациялау бойынша жобалық құжаттаманы әзірлеу (ҚОӘБ қоршаған ортаға әсерді бағалаумен егжей-тегжейлі жоба) және оны экология, санитарлық эпидемиология және т.б. саласында	Қазақстан Республикасының табиғатты қорғау заңнамасының талаптарын сақтау	ҚОӘБ-мен жұмыс жобасы, Мемлекеттік экологиялық сараптама (МЭҚ) қорытындысы, санитарлық-эпидемиологиялық қорытынды (СЭҚ); Қоршаған	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2026 жылдар	10 млн.	Жергілікті бюджет, Жеке инвестициялар,

	ы уәкілетті мемлекеттік органдармен келісу.		ортаға эмиссияға рұқсат				
2	Жобалық құжаттама бойынша полигонды рекультивациялау жұмыстарын жүргізу.		Жерді қалпына келтіру, ауыл шаруашылығы жерлерін қайтару		2027-2033 жылдар	30 млн.	
3	Округтің елді мекендерінде құрғақ және сұйық тұрмыстық қалдықтарды бөлек сақтауға арналған бетон алаңдарын ұйымдастыру және контейнерлер орнату.	Елді мекендер шегінде рұқсат етілмеген полигондарды жою	Тұрмыстық қалдықтарды уақытша реттелген қалпы сұрыптап сақтау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2026 жылдар	10 млн.	Жергілікті бюджет
4	Тұрмыстық қалдықтарды тікелей полигонда сұрыптауды ұйымдастыру.		Қатты тұрмыстық қалдықтарды құрғақ (макулатура, пластмасса, шыны, металл және т.б.) және ылғалды (тамақ қалдықтары)		2024-2026 жылдар	5 млн.	
5	Органикалық коммуналдық қалдықтарды бөлек жинауды және оларды қалпына келтіруді ынталандыру, оның ішінде компосттау арқылы. Жергілікті тұрғындар		фракцияларға сұрыптау. Ауыл шаруашылығында отын немесе тыңайтқыш түрінде күнделікті өмірде			10 млн.	

	арасында коммуналды қалдықтарды бөлек сақтау қажеттілігі туралы түсіндіру жұмыстарын жүргізу	Полигондағы КҚҚ шығару көлемін азайту. ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 5-тармақ, 27-тарау, 365 бап.	қайта өңдеу үшін ҚҚҚ пайдалану және т.б.	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Әрдайым		Жергілікті бюджет, Жеке инвестициялар
6	Полигонға түсетін қалдықтардың морфологиялық құрамын визуалды бақылау және полигонға түсетін қатты тұрмыстық қалдықтардың әрбір партиясының құжаттамасын тексеру. Қатты қалдықтардың құрамын және белгілі бір қалдықтарды	ҚР заңнамасын сақтау. ҚР Экологиялық кодексінің 352 және 354 баптарының 25-тарауы, 3 пункт	Заңға сәйкес тәртіппен сақтау	Полигон мастері	Әрдайым	1,2 млн. теңге /жыл	

	полигондарға шығаруға тыйым салуды қадағалаңыз						Жергілікті бюджет
7	Өндірістік экологиялық бақылауға сәйкес қоршаған ортаға әсер ету мониторингін жүргізу	Қ Р Экологиялық кодексінің 355-бап 25-бөлім	Полигонды пайдаланудың қоршаған ортаға әсерін бағалау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Жыл сайын 2-3 кв.	1 млн. теңге /жыл	Жергілікті бюджет
8	Полигонның санитарлық-қорғау аймағының аумағын ұшатын қоқыстардан тазарту.	Қоршаған ортаны қорғау	Полигонға жақын аумақтарды таза ұстау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	ай сайын	500 мың теңге /жыл	Жергілікті бюджет
9	Қайта өңделетін материалдарды (макулатура, пластмасса, шыны, ағаш, металл сынықтары, электр жабдықтары, шиналар және т.б.) жинау пункттерін ұйымдастыру. Тендер өткізу.	Шикізатты ұтымды пайдалану	Қайта өңдеуге болатын материалдар	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2033 жылдар	1 0 млн.теңге	Жергілікті бюджет, Жеке инвестициялар
10	Елді мекендерде және полигондарда коммуналдық қалдықтарды рұқсатсыз жағудың	Қ Р Экологиялық кодексі 1-пункт, 5-тармақ, 27-тарау, 365 бап.	Қоршаған ортаның ластануының алдын алу	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Әрдайым	Қажет етілмейді	

	алдын алу және жолын кесу.						Жергілікті бюджет
11	Полигондарды жабу, мелиорациялау, қоршаған ортаға әсерету мониторингі және жабылғаннан кейінгі ластануды бақылау жөніндегі тарату қорын құру	ҚР заңнамасын сақтау. ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 16-тармақ, 25-тарау, 350 бап.	Аудандық жерлерді қалпына келтіруге қаражат жинақтау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2033 жылдар.	200 мың теңге/жыл	Жергілікті бюджет
12	Ақжайық ауылындағы жаңа қоршалған қатты қалдықтар полигонын ың қажеттілігін анықтау, оны Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптары бойынша өткізу станциясына немесе жаңа типті КҚҚ полигонына сәйкестендіру.	Қазақстан Республикасының табиғатты қорғау заңнамасының талаптарын сақтау	Жерді ұтымды пайдалану. Полигонды жою, немесе қайта тиеу пункті, немесе халықаралық типтегі полигон құру	"Махамбет аудандық тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық, жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары бөлімі" мемлекеттік мекемесінің басшысы	2024-2033 жылдар.	1млн – 100 млн	Жергілікті бюджет, Жеке инвестициялар, Республикалық бюджет
Ақтоғай ауылдық округі							
	Полигонды рекультивациялау бойынша жобалық құжаттама нысанын әзірлеу (		ҚОӘБ-мен жұмыс жобасы, Мемлекетті				

1	ҚОӘБ қоршаған ортаға әсерді бағалаумен егжей-тегжейлі жоба) және оны экология, санитарлық эпидемиология және т.б. саласындағы уәкілетті мемлекеттік органдармен келісу.	Қазақстан Республикасының табиғатты қорғау заңнамасының талаптарын сақтау	к экологиялық сараптама (МЭҚ) қорытындысы, санитарлық-эпидемиологиялық қорытынды (СЭҚ); Қоршаған ортаға эмиссияға рұқсат	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2026 жылдар	10 млн.	Жергілікті бюджет, Жеке инвестициялар,
2	Жобалық құжаттама бойынша полигонды рекультивациялау жұмыстарын жүргізу.		Жерді қалпына келтіру, ауыл шаруашылығы жерлерін қайтару		2027-2033 жылдар	30 млн.	
3	Округтің елді мекендерінде құрғақ және сұйық тұрмыстық қалдықтарды бөлек сақтауға арналған бетон алаңдарын ұйымдастыру және контейнерлер орнату.	Елді мекендер шегінде рұқсат етілмеген полигондарды жою	Тұрмыстық қалдықтарды уақытша реттелген қалпы сұрыптап сақтау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2026 жылдар	10 млн.	Жергілікті бюджет
4	Тұрмыстық қалдықтарды тікелей полигонда сұрыптауды ұйымдастыру.		Қатты тұрмыстық қалдықтарды құрғақ (макулатура, пластмасса, шыны,		2024-2026 жылдар	5 млн.	
	Органикалық коммуналдық						

5	қалдықтарды бөлек жинауды және оларды қалпына келтіруді ынталандыру, оның ішінде компосттау арқылы. Жергілікті тұрғындар арасында коммуналдық қалдықтарды бөлек сақтау қажеттілігі туралы түсіндіру жұмыстарын жүргізу	Полигондағы КҚҚ шығару көлемін азайту. ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 5-тармақ, 27-тарау, 365 бап.	металл және т.б.) және ылғалды (тамақ қалдықтары) фракцияларға сұрыптау. Ауыл шаруашылығында отын немесе тыңайтқыш түрінде күнделікті өмірде қайта өңдеу үшін ҚҚҚ пайдалану және т.б.	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Әрдайым	10 млн.	Жергілікті бюджет, Жеке инвестициялар
6	Полигонға түсетін қалдықтардың морфологиялық құрамын визуалды бақылау және полигонға түсетін қатты тұрмыстық қалдықтардың әрбір партиясының құжаттамасын тексеру. Қатты қалдықтардың құрамын және белгілі бір қалдықтарды полигондарға шығаруға	ҚР заңнамасын сақтау. ҚР Экологиялық кодексінің 352 және 354 баптарының 25-тарауы, 3 пункт	Заңға сәйкес тәртіппен сақтау	Полигон мастері	Әрдайым	1,2 млн. теңге /жыл	

	тыйым салуды қадағалаңыз						Жергілікті бюджет
7	Өндірістік экологиялық бақылауға сәйкес қоршаған ортаға әсер ету мониторингін жүргізу	Қ Р Экологиялық кодексінің 355-бап 25-бөлім	Полигонды пайдаланудың қоршаған ортаға әсерін бағалау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Жыл сайын 2-3 кв.	1 млн. теңге /жыл	Жергілікті бюджет
8	Полигонның санитарлық-қорғау аймағының аумағын ұшатын қоқыстардан тазарту.	Қоршаған ортаны қорғау	Полигонға жақын аумақтарды таза ұстау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	ай сайын	500 мың теңге /жыл	Жергілікті бюджет
9	Қайта өңделетін материалдарды (макулатура, пластмасса, шыны, ағаш, металл сынықтары, электр жабдықтары, шиналар және т.б.) жинау пункттерін ұйымдастыру. Тендер өткізу.	Шикізатты ұтымды пайдалану	Қайта өңдеуге болатын материалдар	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2033 жылдар	1 0 млн.теңге	Жергілікті бюджет, Жекелік инвестициялар
10	Елді мекендерде және полигондарда коммуналдық қалдықтарды рұқсатсыз жағудың алдын алу және жолын кесу.	Қ Р Экологиялық кодексі 1-пункт, 5-тармақ, 27-тарау, 365 бап.	Қоршаған ортаның ластануының алдын алу	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Әрдайым	Қажет етілмейді	Жергілікті бюджет

11	Полигондарды жабу, мелиорациялау, қоршаған ортаға әсер ету мониторингі және жабылғаннан кейінгі ластануды бақылау жөніндегі тарату қорын құру	Қ Р заңнамасын сақтау. ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 16-тармақ, 25-тарау, 350 бап.	Аудандық жерлерді қалпына келтіруге қаражат жинақтау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2033 жылдар.	200 мың теңге/жыл	Жергілікті бюджет
Алға ауылдық округі							
1	Полигонды рекультивациялау бойынша жобалық құжаттама ны әзірлеу (ҚОӘБ қоршаған ортаға әсерді бағалаумен егжей-тегжейлі жоба) және оны экология, санитарлық эпидемиология және т.б. саласындағы уәкілетті мемлекеттік органдармен келісу.	Қазақстан Республикасының табиғатты қорғау заңнамасының талаптарын сақтау	ҚОӘБ-мен жұмыс жобасы, Мемлекеттік экологиялық сараптама (МЭҚ) қорытындысы, санитарлық-эпидемиологиялық қорытынды (СЭҚ); Қоршаған ортаға эмиссияға рұқсат	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2026 жылдар	10 млн.	Жергілікті бюджет, Жекелі инвестициялар,
2	Жобалық құжаттама бойынша полигонды рекультивациялау жұмыстарын жүргізу.		Жерді қалпына келтіру, ауыл шаруашылығы жерлерін қайтару		2027-2033 жылдар	30 млн.	
	Округтің елді мекендерінд						

3	е құрғақ және сұйық тұрмыстық қалдықтарды бөлек сақтауға арналған бетон алаңдарын ұйымдастыру және контейнерлер орнату.	Елді мекендер шегінде рұқсат етілмеген полигондарды жою	Тұрмыстық қалдықтарды уақытша реттелген қалпы сұрыптап сақтау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2026 жылдар	10 млн.	Жергілікті бюджет
4	Тұрмыстық қалдықтарды тікелей полигонда сұрыптауды ұйымдастыру.				2024-2026 жылдар	5 млн.	
5	Органикалық коммуналдық қалдықтарды бөлек жинауды және оларды қалпына келтіруді ынталандыру, оның ішінде компосттау арқылы. Жергілікті тұрғындар арасында коммуналдық қалдықтарды бөлек сақтау қажеттілігі туралы түсіндіру жұмыстарын жүргізу	Полигондағы КҚҚ шығару көлемін азайту. ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 5-тармақ, 27-тармақ, 365 бап.	Қатты тұрмыстық қалдықтарды құрғақ (макулатура, пластмасса, шыны, металл және т.б.) және ылғалды (тамақ қалдықтары, фракциялар) сұрыптау. Ауыл шаруашылығында отын немесе тыңайтқыш түрінде күнделікті өмірде қайта өңдеу үшін ҚҚҚ пайдалану және т.б.	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Әрдайым	10 млн.	Жергілікті бюджет, Жекеле инвестициялар
	Полигонға түсетін қалдықтардың						

6	морфология л ы қ құрамын визуалды бақылау және полигонға түсетін қатты тұрмыстық қалдықтард ың әрбір партиясыны ң құжаттамас ын тексеру. Қатты қалдықтард ың құрамын және белгілі б і р қалдықтард ы полигондар ға шығаруға тыйым салуды қадағалаңыз	Қ Р заңнамасын сақтау. ҚР Экологиялы қ кодексінің 352 және 3 5 4 баптарының 25-тарауы, 3 пункт	Заңға сәйкес тәртіппен сақтау	Полигон мәстері	Әрдайым	1,2 млн. теңге /жыл	Жергілікті бюджет
7	Өндірістік экологиялы қ бақылауға сәйкес қоршаған ортаға әсер е т у мониторинг ін жүргізу	Қ Р Экологиялы қ кодексінің 355-бап 25- бөлім	Полигонды пайдалануд ы ң қоршаған ортаға әсерін бағалау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Жыл сайын 2-3 кв.	1 млн. теңге /жыл	Жергілікті бюджет
8	Полигонны ң санитарлық- қорғау аймағының аумағын ұшатын қоқыстарда н тазарту.	Қоршаған ортаны қорғау	Полигонға жақын аумақтарды таза ұстау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	ай сайын	500 мың теңге /жыл	Жергілікті бюджет
	Қайта өңделетін материалда р д ы (макулатура, пластмасса, шыны, ағаш						

9	, металл сынықтары, электр жабдықтары, шиналар және т.б.) жинау пункттерін ұйымдастыру. Тендер өткізу.	Шикізатты ұтымды пайдалану	Қайта өңдеуге болатын материалдар	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2033 жылдар	1 0 млн.теңге	Жергілікті бюджет, Жеке инвестициялар
10	Елді мекендерде және полигондарда коммунальдық қалдықтарды рұқсатсыз жағудың алдын алу және жолын кесу.	ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 5-тармақ, 27-тарау, 365 бап.	Қоршаған ортаның ластануының алдын алу	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Әрдайым	Қажет етілмейді	Жергілікті бюджет
11	Полигондарды жабу, мелиорациялау, қоршаған ортаға әсер ету мониторингі және жабылғаннан кейінгі ластануды бақылау жөніндегі тарату қорын құру	ҚР заңнамасын сақтау. ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 16-тармақ, 25-тарау, 350 бап.	Аудандық жерлерді қалпына келтіруге қаражат жинақтау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2033 жылдар.	200 мың теңге/жыл	Жергілікті бюджет
Баксай ауылдық округі							
	Полигонды рекультивациялау бойынша жобалық құжаттаманы әзірлеу (ҚОӘБ қоршаған ортаға әсерді бағалаумен		ҚОӘБ-мен жұмыс жобасы, Мемлекеттік экологиялық сараптама (МЭҚ) қорытынды				Жергілікті бюджет,

1	егжей-тегжейлі жоба) және оны экология, санитарлық эпидемиология және т.б. саласындағы уәкілетті мемлекеттік органдармен келісу.	Қазақстан Республикасының табиғатты қорғау заңнамасының талаптарын сақтау	сы, санитарлық-эпидемиологиялық қорытынды (СЭҚ); Қоршаған ортаға эмиссияға рұқсат	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2026 жылдар	10 млн.	Жеке инвестициялар,
2	Жобалық құжаттама бойынша полигонды рекультивациялау жұмыстарын жүргізу.		Жерді қалпына келтіру, ауыл шаруашылығы жерлерін қайтару		2027-2033 жылдар	30 млн.	
3	Округтің елді мекендерінде құрғақ және сұйық тұрмыстық қалдықтарды бөлек сақтауға арналған бетон алаңдарын ұйымдастыру және контейнерлер орнату.	Елді мекендер шегінде рұқсат етілмеген полигондарды жою	Тұрмыстық қалдықтарды уақытша реттелген қалпы сұрыптап сақтау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2026 жылдар	10 млн.	Жергілікті бюджет
4	Тұрмыстық қалдықтарды тікелей полигонда сұрыптауды ұйымдастыру.				2024-2026 жылдар	5 млн.	
	Органикалық коммуналдық қалдықтарды бөлек жинауды және оларды	Полигондағы КҚҚ шығару	Қатты тұрмыстық қалдықтарды құрғақ (макулатура, пластмасса, шыны, металл және т.б.) және ылғалды (тамақ қалдықтары				

5	қалпына келтіруді ынталандыру, оның ішінде компосттау арқылы. Жергілікті тұрғындар арасында коммуналды қалдықтарды бөлек сақтау қажеттілігі туралы түсіндіру жұмыстарын жүргізу	көлемін азайту. ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 5-тармақ, 27-тарау, 365 бап.	) фракцияларға сұрыптау. Ауыл шаруашылығында отын немесе тыңайтқыш түрінде күнделікті өмірде қайта өңдеу үшін ҚҚҚ пайдалану және т.б.	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Әрдайым	10 млн.	Жергілікті бюджет, Жеке инвестициялар
6	Полигонға түсетін қалдықтардың морфологиялық құрамын визуалды бақылау және полигонға түсетін қатты тұрмыстық қалдықтардың әрбір партиясының құжаттамасын тексеру. Қатты қалдықтардың құрамын және белгілі бір қалдықтарды полигондарға шығаруға тыйым салуды қадағалаңыз	Қ Р заңнамасын сақтау. ҚР Экологиялық кодексінің 352 және 354 баптарының 25-тарауы, 3 пункт	Заңға сәйкес тәртіппен сақтау	Полигон мастері	Әрдайым	1,2 млн. теңге /жыл	Жергілікті бюджет
	Өндірістік экологиялы						

7	қ бақылауға сәйкес қоршаған ортаға әсер ету мониторингін жүргізу	Қ Р Экологиялық кодексінің 355-бап 25-бөлім	Полигонды пайдаланудың қоршаған ортаға әсерін бағалау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Жыл сайын 2-3 кв.	1 млн. теңге /жыл	Жергілікті бюджет
8	Полигонның санитарлық-қорғау аймағының аумағын ұшатын қоқыстардан тазарту.	Қоршаған ортаны қорғау	Полигонға жақын аумақтарды таза ұстау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	ай сайын	500 мың теңге /жыл	Жергілікті бюджет
9	Қайта өңделетін материалдарды (макулатура, пластмасса, шыны, ағаш, металл сынықтары, электр жабдықтары, шиналар және т.б.) жинау пункттерін ұйымдастыру. Тендер өткізу.	Шикізатты ұтымды пайдалану	Қайта өңдеуге болатын материалдар	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2033 жылдар	10 млн.теңге	Жергілікті бюджет, Жекелік инвестициялар
10	Елді мекендерде және полигондарда коммунальдық қалдықтарды рұқсатсыз жағудың алдын алу және жолын кесу.	Қ Р Экологиялық кодексі 1-пункт, 5-тармақ, 27-тарау, 365 бап.	Қоршаған ортаның ластануының алдын алу	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Әрдайым	Қажет етілмейді	Жергілікті бюджет
	Полигондарды жабу, мелиорациялау, қоршаған ортаға әсер	Қ Р заңнамасын					

11	е т у мониторинг і және жабылғанна н кейінгі ластануды бақылау жөніндегі тарату қорын құру	сақтау. ҚР Экологиялы қ кодексі 1- пункт, 16- тармақ, 25- тарау, 350 бап.	Аудандық жерлерді қалпына келтіруге қаражат жинақтау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2033 жылдар.	200 мың теңге/жыл	Жергілікті бюджет
Бейбарыс ауылдық округі							
1	Полигонды рекультивац иялау бойынша жобалық құжаттаман ы әзірлеу (ҚОӘБ қоршаған ортаға әсерді бағалаумен егжей-тегже йлі жоба) және оны экология, санитарлық эпидемиоло гия және т.б саласындағ ы уәкілетті мемлекеттік органдарме н келісу.	Қазақстан Республика сының табиғатты қорғау заңнамасын ың талаптарын сақтау	ҚОӘБ-мен жұмыс жобасы, Мемлекетті к экологиялы қ сараптама (МЭҚ) қорытынды с ы , санитарлық- эпидемиоло гиялық қорытынды (СЭҚ); Қоршаған ортаға эмиссияға рұқсат	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2026 жылдар	10 млн.	Жергілікті бюджет, Ж е к е инвестиция лар,
2	Жобалық құжаттама бойынша полигонды рекультивац иялау жұмыстары н жүргізу.		Жерді қалпына келтіру, а у ы л шаруашылы ғы жерлерін қайтару		2027-2033 жылдар	30 млн.	
3	Округтің ел ді мекендерінд е құрғақ және сұйық тұрмыстық қалдықтард ы бөлек сақтауға	Е л д і мекендер шегінде рұқсат	Тұрмыстық қалдықтард ы уақытша реттелген	Қоршаған ортаны қорғауға	2024-2026 жылдар	10 млн.	

	арналған бетон алаңдарын ұйымдастыру және контейнерлер орнату.	етілмеген полигондарды жою	қалпы сұрыптап сақтау	жауапты тұлға			Жергілікті бюджет
4	Тұрмыстық қалдықтарды тікелей полигонда сұрыптауды ұйымдастыру.		Қатты тұрмыстық қалдықтарды құрғақ (макулатура, пластмасса, шыны, металл және т.б.) және ылғалды (тамақ қалдықтары)	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2026 жылдар	5 млн.	
5	Органикалық қалдықтарды бөлек жинауды және оларды қалпына келтіруді ынталандыру, оның ішінде компосттау арқылы. Жергілікті тұрғындар арасында коммуналдық қалдықтарды бөлек сақтау қажеттілігі туралы түсіндіру жұмыстарын жүргізу	Полигондағы КҚҚ шығару көлемін азайту. ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 5-тармақ, 27-тарау, 365 бап.	фракцияларға сұрыптау. Ауыл шаруашылығында отын немесе тыңайтқыш түрінде күнделікті өмірде қайта өңдеу үшін ҚҚҚ пайдалану және т.б.		Әрдайым	10 млн.	Жергілікті бюджет, Жекеле инвестициялар
	Полигонға түсетін қалдықтардың морфологиялық құрамын визуалды бақылау және						

[illegible]

							Ж е к е
9	Қайта өңделетін материалдарды (макулатура, пластмасса, шыны, ағаш, металл сынықтары, электр жабдықтары, шиналар және т.б.) жинау пункттерін ұйымдастыру. Тендер өткізу.	Шикізатты ұтымды пайдалану	Қайта өңдеуге болатын материалдар	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2033 жылдар	1 0 млн.теңге	

							инвестициялар
10	Елді мекендерде және полигондарда коммунальдық қалдықтарды рұқсатсыз жағудың алдын алу және жолын кесу.	ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 5-тармақ, 27-тарау, 365 бап.	Қоршаған ортаның ластануының алдын алу.	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Әрдайым	Қажет етілмейді	Жергілікті бюджет
11	Полигондарды жабу, мелиорациялау, қоршаған ортаға әсер ету мониторингі және жабылғаннан кейінгі ластануды бақылау жөніндегі тарату қорын құру	ҚР заңнамасын сақтау. ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 16-тармақ, 25-тарау, 350 бап.	Аудандық жерлерді қалпына келтіруге қаражат жинақтау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2033 жылдар.	200 мың теңге/жыл	Жергілікті бюджет
Есбол ауылдық округі							
1	Полигонды рекультивациялау бойынша жобалық құжаттамааны әзірлеу (ҚОӘБ қоршаған ортаға әсерді бағалаумен егжей-тегжейлі жоба) және оны экология, санитарлық эпидемиология және т.б. саласында	Қазақстан Республикасының табиғатты қорғау	ҚОӘБ-мен жұмыс жобасы, Мемлекеттік экологиялық сараптама (МЭҚ) қорытындысы, санитарлық-эпидемиологиялық қорытынды (СЭҚ); Қоршаған	Қоршаған ортаны қорғауға	2024-2026 жылдар	10 млн.	Жергілікті бюджет, Жеке инвестициялар,

	ы уәкілетті мемлекеттік органдармен келісу (Есбол, Ортақшыл полигондары).	заңнамасын ың талаптарын сақтау	ортаға эмиссияға рұқсат	жауапты тұлға			
2	Жобалық құжаттама бойынша полигонды рекультивациялау жұмыстарын жүргізу (Есбол, Ортақшыл полигондары).		Жерді қалпына келтіру, ауыл шаруашылығы жерлерін қайтару		2027-2033 жылдар	30 млн.	
3	Округтің елді мекендерінде құрғақ және сұйық тұрмыстық қалдықтарды бөлек сақтауға арналған бетон аландарын ұйымдастыру және контейнерлер орнату.	Елді мекендер шегінде рұқсат етілмеген полигондарды жою	Тұрмыстық қалдықтарды уақытша реттелген қалпы сұрыптап сақтау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2026 жылдар	10 млн.	Жергілікті бюджет
4	Тұрмыстық қалдықтарды тікелей полигонда сұрыптауды ұйымдастыру.				2024-2026 жылдар	5 млн.	
	Органикалық коммуналдық қалдықтарды бөлек жинауды және оларды қалпына	Полигондағы КҚҚ шығару көлемін	Қатты тұрмыстық қалдықтарды құрғақ (макулатура, пластмасса, шыны, металл және т.б.) және ылғалды (тамақ қалдықтары)				

5	келтіруді ынталандыру, оның ішінде компосттау арқылы. Жергілікті тұрғындар арасында коммуналдық қалдықтарды бөлек сақтау қажеттілігі туралы түсіндіру жұмыстарын жүргізу	азайту. ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 5-тармақ, 27-тарау, 365 бап.	фракцияларға сұрыптау. Ауыл шаруашылығында отын немесе тыңайтқыш түрінде күнделікті өмірде қайта өңдеу үшін ҚҚҚ пайдалану және т.б.	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Әрдайым	10 млн.	Жергілікті бюджет, Жеке инвестициялар
6	Полигонға түсетін қалдықтардың морфологиялық құрамын визуалды бақылау және полигонға түсетін қатты тұрмыстық қалдықтардың әрбір партиясының құжаттамасын тексеру. Қатты қалдықтардың құрамын және белгілі бір қалдықтардың полигондарға шығаруға тыйым салуды қадағалаңыз	ҚР заңнамасын сақтау. ҚР Экологиялық кодексінің 352 және 354 баптарының 25-тарауы, 3 пункт	Заңға сәйкес тәртіппен сақтау	Полигон мастері	Әрдайым	1,2 млн. теңге /жыл	Жергілікті бюджет
	Өндірістік экологиялық бақылауға		Полигонды пайдалануд				

7	сәйкес қоршаған ортаға әсер ету мониторингін жүргізу	Қ Р Экологиялық кодексінің 355-бап 25-бөлім	ың қоршаған ортаға әсерін бағалау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Жыл сайын 2-3 кв.	1 млн. теңге /жыл	Жергілікті бюджет
8	Полигонның санитарлық-қорғау аймағының аумағын ұшатын қоқыстардан тазарту.	Қоршаған ортаны қорғау	Полигонға жақын аумақтарды таза ұстау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	ай сайын	500 мың теңге /жыл	Жергілікті бюджет
9	Қайта өңделетін материалдарды (макулатура, пластмасса, шыны, ағаш, металл сынықтары, электр жабдықтары, шиналар және т.б.) жинау пункттерін ұйымдастыру. Тендер өткізу.	Шикізатты ұтымды пайдалану	Қайта өңдеуге болатын материалдар	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2033 жылдар	1 0 млн.теңге	Жергілікті бюджет, Жекелік инвестициялар
10	Елді мекендерде және полигондарда коммунальдық қалдықтарды рұқсатсыз жағудың алдын алу және жолын кесу.	Қ Р Экологиялық кодексі 1-пункт, 5-тармақ, 27-тарау, 365 бап.	Қоршаған ортаның ластануының алдын алу	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Әрдайым	Қажет етілмейді	Жергілікті бюджет
	Полигондарды жабу, мелиорациялау, қоршаған ортаға әсер ету	Қ Р заңнамасын сақтау. ҚР	Аудандық жерлерді				

11	мониторинг і және жабылғаннан кейінгі ластануды бақылау жөніндегі тарату қорын құру	Экологиялық кодексі 1-пункт, 16-тармақ, 25-тарау, 350 бап.	қалпына келтіруге қаражат жинақтау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2033 жылдар.	200 мың теңге/жыл	Жергілікті бюджет
12	Полигонды рекультивациялау бойынша жобалық құжаттама ны әзірлеу (ҚОӘБ қоршаған ортаға әсерді бағалаумен егжей-тегжейлі жоба) және оны экология, санитарлық эпидемиология және т.б. саласындағы уәкілетті мемлекеттік органдармен келісу (Еңбекшіл қоқыс үйіндісі).	Қазақстан Республикасының табиғатты қорғау заңнамасының талаптарын сақтау	ҚОӘБ-мен жұмыс жобасы, Мемлекеттік экологиялық сараптама (МЭҚ) қорытындысы, санитарлық-эпидемиологиялық қорытынды (СЭҚ); Қоршаған ортаға эмиссияға рұқсат	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2026 жылдар	10 млн.	Жергілікті бюджет, Жеке инвестициялар,
13	Жобалық құжаттама бойынша полигонды рекультивациялау жұмыстарын жүргізу (Еңбекшіл қоқыс үйіндісі).		Жерді қалпына келтіру, ауыл шаруашылығы жерлерін қайтару		2027-2033 жылдар	30 млн.	
Жалғансай ауылдық округі							
	Полигонды рекультивациялау бойынша						

1	жобалық құжаттама ны әзірлеу (ҚОӘБ қоршаған ортаға әсерді бағалаумен егжей-тегжейлі жоба) және оны экология, санитарлық эпидемиология және т.б. саласындағы уәкілетті мемлекеттік органдармен келісу (Жалғансай полигоны).	Қазақстан Республикасының табиғатты қорғау заңнамасының талаптарын сақтау	ҚОӘБ-мен жұмыс жобасы, Мемлекеттік экологиялық сараптама (МЭҚ) қорытындысы, санитарлық-эпидемиологиялық қорытынды (СЭҚ); Қоршаған ортаға эмиссияға рұқсат	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2026 жылдар	10 млн.	Жергілікті бюджет, Жеке инвестициялар,
2	Жобалық құжаттама бойынша полигонды рекультивациялау жұмыстарын жүргізу (Жалғансай полигоны).		Жерді қалпына келтіру, ауыл шаруашылығы жерлерін қайтару		2027-2033 жылдар	30 млн.	
3	Округтің елді мекендерінде құрғақ және сұйық тұрмыстық қалдықтарды бөлек сақтауға арналған бетон алаңдарын ұйымдастыру және контейнерлер орнату.	Елді мекендер шегінде рұқсат етілмеген полигондарды жою	Тұрмыстық қалдықтарды уақытша реттелген қалпы сұрыптап сақтау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2026 жылдар	10 млн.	Жергілікті бюджет
4	Тұрмыстық қалдықтарды тікелей полигонда					5 млн.	

	сұрыптауды ұйымдастыру.		Қатты тұрмыстық қалдықтарды құрғақ (макулатура, пластмасса, шыны, металл және т.б.) және ылғалды (тамақ қалдықтары) фракцияларға сұрыптау. Ауыл шаруашылығында отын немесе тыңайтқыш түрінде күнделікті өмірде қайта өңдеу үшін ҚҚҚ пайдалану және т.б.		2024-2026 жылдар		
5	Органикалық коммуналдық қалдықтарды бөлек жинауды және оларды қалпына келтіруді ынталандыру, оның ішінде компосттау арқылы. Жергілікті тұрғындар арасында коммуналдық қалдықтарды бөлек сақтау қажеттілігі туралы түсіндіру жұмыстарын жүргізу	Полигондағы КҚҚ шығару көлемін азайту. ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 5-тармақ, 27-тарау, 365 бап.		Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Әрдайым	10 млн.	Жергілікті бюджет, Жеке инвестициялар
6	Полигонға түсетін қалдықтардың морфологиялық құрамын визуалды бақылау және полигонға түсетін қатты тұрмыстық қалдықтардың әрбір партиясының құжаттамасын тексеру. Қатты қалдықтард	ҚР заңнамасын сақтау. ҚР Экологиялық кодексінің 352 және 354 баптарының 25-тарауы, 3 пункт	Заңға сәйкес тәртіппен сақтау	Полигон мастері	Әрдайым	1,2 млн. теңге /жыл	

	ың құрамын және белгілі бір қалдықтарды полигондарға шығаруға тыйым салуды қадағалаңыз						Жергілікті бюджет
7	Өндірістік экологиялық бақылауға сәйкес қоршаған ортаға әсер ету мониторингін жүргізу	Қ Р Экологиялық кодексінің 355-бап 25-бөлім	Полигонды пайдаланудың қоршаған ортаға әсерін бағалау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Жыл сайын 2-3 кв.	1 млн. теңге /жыл	Жергілікті бюджет
8	Полигонның санитарлық-қорғау аймағының аумағын ұшатын қоқыстардан тазарту.	Қоршаған ортаны қорғау	Полигонға жақын аумақтарды таза ұстау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	ай сайын	500 мың теңге /жыл	Жергілікті бюджет
9	Қайта өңделетін материалдарды (макулатура, пластмасса, шыны, ағаш, металл сынықтары, электр жабдықтары, шиналар және т.б.) жинау пункттерін ұйымдастыру. Тендер өткізу.	Шикізатты ұтымды пайдалану	Қайта өңдеуге болатын материалдар	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2033 жылдар	1 0 млн.теңге	Жергілікті бюджет, Жеке инвестициялар
10	Елді мекендерде және полигондарда коммуналдық	Қ Р Экологиялық кодексі 1-пункт, 5-	Қоршаған ортаның ластануыны	Қоршаған ортаны қорғауға	Әрдайым		

	қалдықтарды рұқсатсыз жағудың алдын алу және жолын кесу.	тармақ, 27-тарау, 365 бап.	ң алдын алу	жауапты тұлға		Қажет етілмейді	Жергілікті бюджет
11	Полигондарды жабу, мелиорациялау, қоршаған ортаға әсерету мониторингі және жабылғаннан кейінгі ластануды бақылау жөніндегі тарату қорын құру	Қ Р заңнамасын сақтау. ҚР Экологиялық кодексі 1-пункт, 16-тармақ, 25-тарау, 350 бап.	Аудандық жерлерді қалпына келтіруге қаражат жинақтау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2033 жылдар.	200 мың теңге/жыл	Жергілікті бюджет

Сарайшық ауылдық округі

1	Полигонды рекультивациялау бойынша жобалық құжаттама ны әзірлеу (ҚОӘБ қоршаған ортаға әсерді бағалаумен егжей-тегжейлі жоба) және оны экология, санитарлық эпидемиология және т.б . саласындағы уәкілетті мемлекеттік органдармен келісу.		ҚОӘБ-мен жұмыс жобасы, Мемлекеттік экологиялық сараптама (МЭҚ) қорытындысы, санитарлық-эпидемиологиялық қорытынды (СЭҚ); Қоршаған ортаға эмиссияға рұқсат		2024-2026 жылдар	10 млн.	
2	Жобалық құжаттама бойынша полигонды рекультивация	Қазақстан Республикасының табиғатты қорғау заңнамасын	Жерді қалпына келтіру, ауыл	Қоршаған ортаны	2027-2033 жылдар	30 млн.	Жергілікті бюджет, Ж е к е

	иялау жұмыстарын жүргізу.	ың талаптарын сақтау	шаруашылығы жерлерін қайтару	қорғауға жауапты тұлға			инвестициялар,
3	Округтің елді мекендерінде құрғақ және сұйық тұрмыстық қалдықтарды бөлек сақтауға арналған бетон аландарын ұйымдастыру және контейнерлер орнату.	Елді мекендер шегінде рұқсат етілмеген полигондарды жою	Тұрмыстық қалдықтарды уақытша реттелген қалпы сұрыптап сақтау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2026 жылдар	10 млн.	Жергілікті бюджет
4	Тұрмыстық қалдықтарды тікелей полигонда сұрыптауды ұйымдастыру.		Қатты тұрмыстық қалдықтарды құрғақ (макулатура, пластмасса, шыны, металл және т.б.) және ылғалды (тамақ қалдықтары) фракцияларға сұрыптау.	Ауыл	2024-2026 жылдар	5 млн.	
	Органикалық коммуналдық қалдықтарды бөлек жинауды және оларды қалпына келтіруді ынталандыру, оның	Полигондағы КҚҚ шығару көлемін азайту. ҚР Экологиялық кодексі 1-	Қоршаған ортаны				Жергілікті бюджет,

5	ішінде компосттау арқылы. Жергілікті тұрғындар арасында коммуналды қалдықтарды бөлек сақтау қажеттілігі туралы түсіндіру жұмыстарын жүргізу	пункт, 5-тармақ, 27-тарау, 365 бап.	шаруашылығында отын немесе тыңайтқыш түрінде күнделікті өмірде қайта өңдеу үшін ҚҚҚ пайдалану және т.б.	қорғауға жауапты тұлға	Әрдайым	10 млн.	Жеке инвестициялар
6	Полигонға түсетін қалдықтардың морфологиялық құрамын визуалды бақылау және полигонға түсетін қатты тұрмыстық қалдықтардың әрбір партиясының құжаттамасын тексеру. Қатты қалдықтардың құрамын және белгілі бір қалдықтардың полигондарға шығаруға тыйым салуды қадағалаңыз	Қ Р заңнамасын сақтау. ҚР Экологиялық кодексінің 352 және 354 баптарының 25-тарауы, 3 пункт	Заңға сәйкес тәртіппен сақтау	Полигон мастері	Әрдайым	1,2 млн. теңге /жыл	Жергілікті бюджет
7	Өндірістік экологиялық бақылауға сәйкес қоршаған ортаға әсер	Қ Р Экологиялық	Полигонды пайдаланудың қоршаған	Қоршаған ортаны	Жыл сайын 2-3 кв.	1 млн. теңге /жыл	

	е т у мониторинг ін жүргізу	қ кодексінің 355-бап 25- бөлім	ортаға әсерін бағалау	қорғауға жауапты тұлға			Жергілікті бюджет
8	Полигонны ң санитарлық- қорғау аймағының аумағын ұшатын қоқыстарда н тазарту.	Қоршаған ортаны қорғау	Полигонға жақын аумақтарды таза ұстау	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	ай сайын	500 мың теңге /жыл	Жергілікті бюджет
9	Қайта өңделетін материалда р д ы (макулатура, пластмасса, шыны, ағаш , металл сынықтары, электр жабдықтар ы, шиналар және т.б.) жинау пункттерін ұйымдасты ру. Тендер өткізу.	Шикізатты ұтымды пайдалану	Қайта өңдеуге болатын материалда р	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	2024-2033 жылдар	1 0 млн.теңге	Жергілікті бюджет, Же к е инвестиция лар
10	Е л д і мекендерде және полигондар д а коммуналд ы қ қалдықтард ы рұқсатсыз жағудың алдын алу және жолын кесу.	Қ Р Экологиялы қ кодексі 1- пункт, 5- тармақ, 27- тарау, 365 бап.	Қоршаған ортаның ластануыны ң алдын алу .	Қоршаған ортаны қорғауға жауапты тұлға	Әрдайым	Қажет етілмейді	Жергілікті бюджет
11	Полигондар ды жабу, мелиорация лау, қоршаған ортаға әсер е т у мониторинг і және жабылғанна	Қ Р заңнамасын сақтау. ҚР Экологиялы қ кодексі 1- пункт, 16-	Аудандық жерлерді қалпына	Қоршаған ортаны	2024-2033 жылдар.	200 мың теңге/жыл	

н кейінгі ластануды бақылау жөніндегі тарату қорын құру	тармақ, 25- тарау, 350 бап.	келтіруге қаражат жинақтау	қорғауға жауапты тұлға			Жергілікті бюджет
--	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------	--	--	----------------------

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК